

286.3-34 (0247)

292.2 - 0

Pripovedke

za

mladino.

II. ZVEZEK

Inv. št. 1531
Sign. 6Fh2

Spisal Fr. Hubad.

~~6-233~~ 97/8

V Ptuji 1888.

Založil in natisnil W. Blanke.

Natisnil W. Blanke v Ptui.

5405 - 2
56259 - 2

11. 11. 1955

Pripovedke za mlade

II. zvezek.

Poslanci spoznajo svojega novega kneza, glo, „boko se mu priklonejo, povedó mu Libušino voljo in mu izročé plašč, žezlo in klobuk.

Angel váruh.

Po „K. Stoeber-ju.“

Dveletni otrok je stal pred skednjem. V diru pripeljejo oče voz snopovja s štirimi konji domov; za njimi se je podila črna nevihta. Prva dva konja prevrneta otroka, pa mu ne storita nič žalega. Tudi druga dva ga ne poškodujeta. Otrok je ležal ravno pred kolesom, katero je trlo kamenje po cesti. Izvestno bi bilo strlo tudi ubogo dete, ako bi v tem hipu ne bil obstal voz, kakor da bi ga bila zadržala roka božja. Zamán udriha kmet po zadnjih dveh konjih z bičevnikom, zamán pretepa prva dva da jima dlaka leti od kože. Konji potegujejo, da bi se kmalu vrvi potrgale ali — voz se niti ne gane z mesta. Voznik stopi raz voz, ogleda ga od vseh strani in glej! tu leži njegov sin. Komaj je mogel še pobrati otroka. Voz pustivši pred skednjem, naj grmi in dežuje, kolikor hoče, nese dete materi v hišo in jej reče: „Bolje pazi svojega otroka! Angeli so ustavili voz, če bi ga ne bili, prinesel bi ti zdaj mrtvega otroka v naročje. Hvali Boga, da nam ga je dal še jedenkrat.“

Kako je znal soditi Rudolf Habsburški.

Kralj Rudolf Habsburški je bil zbral v Norimbergu kneze in poklical pred sé vse óne, kateri so imeli kako pravdo, da bi jim sodil.

Med drugimi je stopil pred kralja imovit trgovec in se pritožil, da je dal v úsnjatej torbici spraviti gostilničarju dve sto mark denarja. Ali kadar je hotel novce nazaj, tajil je krčmar, da bi bil kdaj dobil kake novce od svojega gosta. Prič ni bilo nobenih, a vender je znal trgovec navesti tacih znamenj, da Rudolf ni dvomil o resnici njegove pritožbe. Krčmar je bil imovit; vse ga je spoštovalo, težko bi mu bilo dokazati krivdo.

Kadar tožnik odide, pridejo poslanci Norimberžki pozdravljat kralja. Med njimi je bil tudi obtoženi gostilničar.

Rudolf se začne prijazno razgovarjati s poslanci in reče čez nekaj časa krčmarju: „Lep klobuk imate, dajte mi ga, svojega vam dam zanj?“

Krčmarju je bilo to po volji, in menjala sta klobuka. Ker je pa bilo v tem prišlo obilo druge gospôde, poprosi Rudolf poslance, naj nekoliko počakajo, gre iz dvorane in reče nekemu meščanu: „Pojdite k ženi krčmarjevej, pokažite jej klobuk njenega moža v znamenje in recite jej v imenu moževem, naj takój pošlje sèm úsnjato torbico táko in táko z denarjem v njej.“

Meščan odide, pokaže ženi možev klobuk in jej sporoči zapoved kraljevo. Ona mu veruje in mu izroči torbico.

Ko je imel Rudolf torbico v rokah, pošlje hitro po trgovca, naj pride tožit krčmarju v zobé. Poslance pa odpravi in reče gostilničarju, naj počaka.

Kmalu pride trgovec in toži krčmarja, da mu neče vrniti hranjenih novcev. Ali ta taji in se roti da mu tožnik ni dal shraniti ničesar. Ko se pričkata trgovec in gostilničar, vrže Rudolf v tem hipu torbico na mizo. Krčmar ostrmi, sapo mu zaprè slaba vest in kmalu izpové svojo krivdo.

Trgovec je dobil svoj denar, a krčmar je moral plačati globo.

Kralj Matjaž.

I.

V narodnih pripovedkah živi kralj Matjaž še denes. Otroci govore, kadar se igrajo:

„Križ kraž,
Kralj Matjaž,
Daj mi groš,
Bom si kupil nož,
Luknjo vrtal, — poč!“

Priprosto ljudstvo misli, da kralj Matjaž spi v nekej gori, ki je najvišja na zemlji, a njen vrh je počen. V votlini leži vsa vojska Matjaževa na trebuhu in spi. Iz votline pelje pot, ki je zavarovan

z durmi. Nihče ne more iz votline, a noter gre lahko vsak, kdor najde duri.

Sredi vojakov stoji miza od slonove kosti. Za mizo sedi kralj Matjaž in spi. Njegove brke so že vzrasle skozi mizo in se ovijajo okolo miznih nog. Kadar bodo ovite vse štiri noge, probudil se bode kralj Matjaž. Poslal bode svoje poslance, palčke ali kraljičke, na svet. Kadar se bodo poslanci vrnili, začel bode buditi svoje vojake in kadar bode vsa vojska na nogah, prišel bode na svitlo óno leto, v katerem bode velika noč na dan sv. Jurija. Tedaj se bode začela strahovita vojska. Kralj Matjaž bode zgubil vse vojake, samo sedem mu jih bode ostalo. Teh sedem bode gnal pod lipo, kder bodo odpočili ter ž njim premagali ves svet.

(Zapisal M. Heric.)

II.

Matjaž je bil kmet na Ogerskem. Ko je bil umrl tedanji kralj, zbrali so te velikaši, da bi volili novega kralja. Oni dan, ko je bilo voliti, šel je Matjaž na polje orat. O póludne mu je prinesla žena kosilo. Matjaž je preobrnil oralo (plug), postavil jed na železo in mislil: „Volilci jedó pri srebrnej mizi takisto, kakor jaz pri železnej.“

Ko je južinal, ugledal je najedenkrat krono v zraku, ki mu je stala nad glavo. Matjaž zgrabi otiko da bi krona ne padla nanj. Z otiko odbije kosec

krone, ali ona mu vender pade na glavo in ostane na njej.

Skoraj po tem se pripeljejo volilci z zlatom okovanim vozom, posadé Matjaža vanj in ga peljejo v mesto ter okličejo za ogerskega kralja.

Tako je postal Matjaž kralj ogerski in slovenski samo da ni imel cele krone, ker jej je bil odsekal kosec z otiko.

Bil je prijazen svojim podložnikom, ljubil pravico in ostro kaznoval vsako hudobijo.

Plemenitaži so ga začeli sovražiti, ker jih je krotil ter ni pripuščal zatirati ubozega kmeta. Sklenili so zatorej, da ga bodo umorili.

Ali Matjaž izvé njihove hudobne namere, zbeži na Moravsko in začne kopati premog pri Olomucu. Preživel je ondu celih sedem let.

Ali božja roka je pokazala Ogrom očitno, koliko krivico so storili svojemu kralju. Vseh sedem let ni padlo niti kapljice dežjá po Ogerskej, in ljudje so umirali od žeje in od gladi. Začeli so zato iskati kralja Matjaža, ali niso ga našli. Necega dne je ugledal mož, h kateremu je hodil Matjaž jest, da njegov gost je s srebrno žlico. Radoven ogleda žlico in najde na njej Matjaževo ime. Hitro razglasi to novico po vsej okolici. Ogri pridejo, uklenejo Matjaža z zlatimi verigami, peljejo ga na Ogersko nazaj in ga posadé zopet na préstol.

Ali njegova pravičnost mu novič nakoplje so-

vraštvo plemenitažev; zopet se dogovoré, da ga bodo umorili. Matjaž zbere svojo vojsko in otide k Čehom v Blansko goro, kder spi še denes s svojimi vojaki. Kadar pride čas, vzbudil se bode in premagal ves svet.

(Zapísal M. Murko.)

III.

Živela je žena, ki je imela jednoletnega otroka. Bila je siromašna, in ljudjé so jo zaničevali. Zatorej se napoti in gre z otrokom po svetu. Hodila je že dva dni okolo, a nikjer ni dobila prenočišča. Zdajci pride v velik gozd. Zašla je ter ni mogla najti pravega pota. Tavajoč po gozdu, najde več miz, obloženih z najdražimi jedmi.

Mati sede z otrokom za mizo ter se najesta do sitega. Potem se začne otrok igrati z igračami, ki so ležale po tleh. Radovedna je žena, kaj pomenijo mize; gleda sèm, gleda tjà, a povsod vidi pripravljene mize. Naprej idoč, pride do visoke gore. Tu zagleda železna vrata, ki so peljala v goro. Vojak je stal pri njih na straži.

Žena prosi vojaka, naj bi jej odprl. Vojak odprè in žena stopi v goro. Ali glej, zdajci zaloputnejo vrata tako trdo za njo, da se zemlja strese. Žena ide dalje. Na desni in levej ob potu so ležali vojaki in spali. Jeden izmed njih se vzbudi in pelje ženo do mramorove mize. Za mizo je sedel kralj Matjaž.

Njegove brke so bile vzrasle tako velike, da so bile tri mizine noge ž njimi popolnem obvite, a četrta je bila tudi že nekoliko obrastena.

Matjaž se probudi, vzdigne glavo in vpraša ženo, kdo zapoveduje zdaj na svetu. Žena mu pové ime tedanjega vladarja, a Matjaž pobesi glavo, ter zopet zaspi.

Žena se je vrnila po istem potu, po katerem je bila prišla ter pripovedovala ljudem, kaj je videla in slišala.

(Zapisal M. Heric.)

IV.

Križman je bil pisar pri nekej graščini. Nekdaj gresta on in njegov gospod na sprehod v bližnjo hosto. Prideta vže tako daleč, da nista vedela, kje sta. Gospod si ne upa dalje, zatorej se vrne domóv a Križman stopa radoveden naprej po gladkej stezi. Hodi in hodi, da so se mu vže nogi šibili. Solnce je bilo vže nizko in Križman se začne kesati, da se ni vrnil z gospodom domóv. V tem hipu zagleda, da ni več nobenega pota naprej, nego samó nazaj. Izgubljal se je pot pod veliko skalo, a okolo in okolo je bilo vse gosto zaraseno. „Lejte kleka“ — reče sam v sebi — „mar bi bil šel z gospodom nazaj!“ Truden sede na kamen in ogleduje skalo. Pod mahom ugleda napis. Gleda in gleda, a ne more razumeti, kaj se bere; a toliko se mu je vendar zdelo, da je nekaj od kralja Matjaža. Zdajci

se odprè skala in na dan pride star mož, oblečen kakor kak minih.

„Kaj gledaš“, vpraša Križmana.

„Tu se bere nekaj od kralja Matjaža, a ne morem razmotati, kaj je!“

„Ali bi morda rad kaj več izvedel o tem?“ vpraša minih.

„To se zna, da bi“, odgovori Križman. — „Nu pa pojdi z menoj!“ reče minih in ga pelje po luknji globoko pod zemljo. Prideta do zeló velike cerkve ter gresta vanjo. Ravno se je brala sv. maša; a vsi pričujoči so dremali, še celó mašnik je kimal z glavo pri oltarji. Minih sede v klop, ter namigne Križmanu, da naj sede tik njega.

Nekaj časa molita, potlej ga pa pelje od okna do okna. Križman pogleda skozi vsako okno. Pri ~~jednem~~ je videl tolpo mrtvih ljudi. „Kaj je to?“ vpraša minih. „To je kuga“, odgovori minih in mu pove vse, kdaj bode počela ljudi moriti. Skozi druga okna je videl vojske, potrese, lakoto, sušo in druge take stvari.

Ko je pегledal skozi zadnje okno, videl je dve gori, ki ste bili privezneni druga na drugo. Med njima je bila velika tolpa konjikov in pešcev. Med vojaki, pri lepo ~~pregnenej~~ mizi, sedel je kralj Matjaž sam lepo napravljen. Obleka se mu je lesketala samega zlatá in kriva sablja mu je visela ob boku. Vsi vojaki so dremali, jedni so kimali z glavo na

sedlu, a drugim je vže zlezla glava med koleni. Kralj je slonel za mizo in spal. „Kdo je ta?“ vpraša Križman. „To je kralj Matjaž in njegova vojska“, odgovori minih.

Ravno je hotel iti s svojimi vojaci nad sovražnika, pa ste se zgrnili gori nad vojsko. Že veliko let spi tukaj. Včasih se zbudi kralj in vpraša, ali še letajo po svetu one ptice, ki imajo belo in črno perje na perotih, to so srake. Ako se mu pové, da letajo še, odmaje žalosten z glavo in zopet zaspi. Kadar pa ne bodo več letale srake po svetu, zbudil se bode s svojo vojsko, pridrl na svet in premagal vse naše sovražnike. Hude vojske bodo nastale óni čas po vsem svetu. Ljudstvo se bode vojskovalo z ljudstvom, a kralj Matjaž bode premagal vse, in po sih dob bode tako dobro na svetu, kakor se bere v svetem evangelji, da bode „jeden hlev in jeden pastir.“

Kdaj se pa bode vse to zgodilo in kdaj ne bode več srak na svetu?“ vpraša Križman.

„Poskusi potegniti óno sabljo iz nožnic“, pravi minih. Na steni je visela težka sablja, kakeršne zdaj že ni videti nikjer več na svetu. Križman prime za ročaj in vleče; ali zamán napenja vse žile, komaj za palec jo potegne iz nožnic, in takój mu zleze zopet sama nazaj. Ko se je prikazalo nekoliko gole sablje iz nožnic, dvigali so vojaci in kralj Matjaž glave pó konci in odpirali oči.

Ko je pa sablja zlezla zopet nazaj, zadremali so vsi. „Glej, zdaj vže še ni pravega časa. Kadar se porodi junak, da pride v goro in potegne sabljo iz nožnic, takrat ne bode več srak na svetu, takrat se zbudi kralj Matjaž in plane z vojsko na svet.“

„In kdaj se bode porodil tak junak?“ vpraša Križman. Ali minih ga osorno pogleda, udari za uho in izpusti. Tega mu namreč ni hotel povedati.

(Priobčil J. Zavojščak v „Novicah.“)

V.

Bil je kralj Matjaž dober kralj. Dal je same zlate (cekine) kovati. Drugega denarja niso poznali. Zato so bili takrat v resnici zlati časi. Pod košatimi lipami so naši očaki vsak dan se veselili in v svitle kozarce rujno vince natakali. Bil je kralj Matjaž slovensk kralj — naše gore list. Zbralo si ga je ljudstvo na Celovškem polji in v starem Kernu je imel svoj prestol. Noč in dan so bila odprta grajska vrata vsak siromak si je lahko izprosil milosti in pravice. Ker pa je kralj Matjaž bil zeló imovit kralj, bili so mu drugi kralji zavidni, in kakor gosenice na repišci prišel je jedenkrat iz onega kraja, kjer solnce zahaja, sovražnik nad Matjaža in je pokončal v krvavem boji njegovo vojsko do sto zvestih junakov. Vender kralj ni bil ubit, ker je bil pravičen. Ko ga je v begu sovražnik že mislil zajeti, odprla se je skala v Pečicah, do katerih je bil pobegnil, in skrila ga je pred bridkim mečem sovražnikovim.

Ondu počiva zdaj s svojimi junaci in kadar mu bode brada vzrastla devetkrat okolo mize, dala ga bode gora nazaj, da srečno vlada slovenski rôd.

Izvoljenim se večkrat posreči, da pridejo do njega. Bil je pri Pečicah kovač. Ko je nekoč iskal po gori glogovega ročnika za kládivo, našel je duplo, skozi katero pride v hipu v prečuden svet. Vidi kralja Matjaža pri okroglej kamenitej mizi sedeti in dremati a njegovi junaci so ležali podolgoma na tleh. Na mizi je bila debela mošnja samih zlatnikov. Kovač jo je vzel in bil odslej bogat mož.

(Davorin Trstenjak v „Novicah“ 1857. l.)

VI.

Pred mnogo sto leti bila je štajerska zemlja obrasena z gostimi gozdi; po njih so živele strašne zverine. Tedaj je kraljeval pri nas kralj Matjaž. Bil je jako dober kralj. Kmetom ni bilo treba plačevati davka. Nekdaj zapové kralj Matjaž svojim vojakom, naj posekajo šumo za šumo po vsej štajerskej zemlji. Sekali so in sekali, dokler pridejo do Svete gore, da bi tudi po njej posekali šumo. Pod goro bil je studenec, okolo njega pa gost les. Tù se ustavijo vojaki, ali nobeden si ni upal posekati tega drevja. — Matjaž jih vpraša: „Zakaj pa ne posekate drevja?“ Vojaki mu odgovore: „Na tej gori so Vile, gorjé mu, kdor vseka tù kako drevo!“

Kralj Matjaž se jim zasmije, vzame vojaku se-

kiro iz rok in gre k studencu. Pri njem je rasla
lepa tenka jelša. Kralj mahne sé sekiro po njej.
Sekiro hoče izdreti, da bi vsekal v drugo, ali ne
more je izdreti. Z gore se pa začuje strašna grmlja-
vica in nekdo je zakričal: „Joj tebi, kralj Matjaž!“
V tem hipu je zagrnila 'Sveta gora kralja Matjaža in
vse njegove vojake. Ubila jih ni, samó votlina se je
naredila nad njimi. V tej votlini spé vsi, kralj Ma-
tjaž in vojska njegova.

Vsakah sto let prifrči zlata ptica in leta okolo
Svete gore. Zdajci se vzdrami kralj Matjaž in po-
sliša. Pa vse je tiho okolo njega; zato zaspí drugič.

Kadar bode največa sila na svetu, ustal bode
kralj Matjaž. To bode takrat, kadar bode premagal
Turek ves svet. Tedaj bode priletela zlata ptica
in zapela tako žalostno, da se bode odprla Sveta
gora. Kralj Matjaž se bode zbudil sè svojimi vojaki.
Vile bodo Matjažu zopet dobre in mu bodo po-
magale.

Blizu te gore bode tak boj med Turkom in
kraljem Matjažem, da se bode tresla vsa zemlja in
nebó. Turek bi premagal, ali Vile mu bodo zmešale
vso vojsko in metale bodo blisk in grmljavico na
njega.

(Priobčil Jos. Freuensfeld v „Kresu.“)

VII.

Siromašna deklica, katera ni imela ne očeta ne
matere več, našla je na starega leta dan veliko vot-

lino. Takoj gre notri. Pri mizi vidi kralja Matjaža ki je slonel ob mizo in je spal. Njegove dolge mustače (brki) bili so omotane okolo mizinih nog.

Zagleda pa še drugo votlino. Tudi v to gre pogumna deklica. Tu vidi vojake in konje njihove. Vse je spalo. Nekateri vojaki so ležali, a drugi so sloneli ob steni. Oblečeni so bili po starem kroji. Okolo konj je ležalo po tleh obilo lepega sená. Deklica ga nekaj pobere in dene v zastor (predpasnik.)

Kadar seže drugič po sénu, prime za konjske verige. Počasi jih izpusti na tla, ali vender so zazvenčale takó glasno, da se je vse streslo. Kralj Matjaž vzdigne glavo in globoko vzdihne. Deklica se prestraži in zbeži iz votline. Zvunaj se ozrè, pa ne vidi nikakeršne votline več; samo golo skalovje je bilo.

Komaj pride domóv, zapazi, da ima nekaj težkega v zastoru. Hitro pogleda. Namesto sená vidi samo suho zlato.

Od tega časa se votlina ni odprla nobenemu človeku več, da-si vže vsak čaka, da bi se odprla. Samó onemu se bode odprla, ki si pogostoma želi da bi prišel vže skoraj kralj Matjaž. Če bode prišel na starega leta dan pred to skalo, še sam ne bode vedel, da je prišel tjá.

(J. Freuensfeld v „Kresu“ 1884. l.)

Volk in človek.

(Basen. Po „Grimmu.“)

Pripovedoval je lisjak volku, kako močán je človek: „Ni je živali na svetu, ki bi se mogla protiviti človeku, komaj do se mu ubrani z zvijačami.“ — Volk odgovori: „Rad bi poznal človeka, da bi se poskusil ž njim.“ — „Ako želiš, pokažem ti ga,“ reče lisjak, „samo jutri zgodaj pridi k meni!“

Drugo jutro na vse zgodaj je bil volk vže pri lisjaku. Lisjak ga pelje na pot, po katerem je hodil lovec vsako jutro na lov.

Prvi pride po potu star, doslužen vojak. „Ali je to človek?“ vpraša volk. — „Nè“, odgovori lisjak, „ta je nekdam bil človek.“

Drugi, ki pride mimo, bil je deček, ki je šel v šolo. „Ali je ta človek?“ vpraša zopet volk. — „Ne,“ odgovori lisjak, „ta še le pozneje postane človek.“

Tretji, ki pride mimo, bil je lovec s puško dvocevko preko rámena in z lovskim nožem za pasom. Lisjak reče volku: „Ali ga vidiš? zdaj prihaja človek; daj! poskusi se ž njim, jaz otidem ta čas domóv v svoj brlog.“

Volk se zakadi proti človeku. Ko ga lovec ugleda, reče sam v sebi: „Škoda, da nisem nabasal krogle svinčenke v puško!“ Vender poméri in ustrelí kroglice volku v gobec. Volka je hudo zašegetaló, zakremžil je obraz, ali vender ni izgubil poguma, nego skočil je proti človeku. — Zdajci ustrelí lovec

drugič. Volk se ne briga za bolečine, nego še dalje se zaletava v človeka. Zdaj potegne lovec nož iz nožnic in udriha po volčji glavi, da se je kri curkoma vlila iz nje in volk tuleč pobegne k lisjaku.

„Nu, brate!“ reče lisjak, kako se ti dopada človek; ali si ga zmagal?“ — „Jojmina!“ odgovori volk, „nikoli bi si ne bil mislil, da ima človek toliko moči. Najpred je vzel dolgo palico z rámena, pihnil vanjo, in pri tej priči mi je nekaj čudnega priletelo v obraz, da me je po vsem telesu zašegetalo. Potlej je vzel drugič palico, pihnil vanjo, in zagromelo mi je po ušesih, kakor blisk in grom. In kadar sem prišel prav blizu do njega, potegnil si je rebro iz telesa, ter ž njim udrihal po meni, da me je takój kri oblila ter bi bil skoraj obležal na mestu.“ — „Nič družega nisi, nego grd bahač,“ odvrne mu lisjak, „ker mnogo si upaš, a storiti ne moreš ničesar.“

Sv. Krištof.

Po zlatej legendi.

Krištof je bil pagan. Visok je bil dvanajst komolcev, močne in čvrste postave. Predno je bil krščen, imenoval se je Ofer. Kadar doraste, misli sam v sebi: „Po svetu pojdem in poiščem si najmočnejšega gospodarja. Njemu bodem služil!“ Kakor mislil, tako storil. Grè po svetu in zve za močnega kralja, kateri je zapovedoval velikej deželi in mnogim

ljudém. Ofer stopi v službo pri rečenem kralji. A nekega dne pride h kralju nek pevec in začne peti prav vesele pesni. Konečno zapoje tudi neko smešno pesen o vragu. Pri ti pesni se kralj pokriža, ker je bil kristjan. A Ofer ni znal še ničesar od znamenja sv. križa in njegove moči, zato se zelo začudi in vpraša kralja: „Gospod, kaj pa pomenja to znamenje?“

Ali kralj mu ni hotel povedati ničesar od znamenja sv. križa, ker je bil Ofer pagan. Zato reče Ofer: „Gospodar, ako mi ne poveš, nečem ti služiti dalje.“ — Povedal ti bodem resnico“, reče kralj. „Glej, če govori kdo o vragu, blagoslavljam se s tem znamenjem, da ne dobi vrag moči čez mene?“ Ofer reče: „Ali se ga bojiš? Ali je moč njegova tolika, da bi ti mogel nahúditi? Dolgo sem ti služil, ker sem mislil, da ga ni močnejšega od tebe. Nu, ker vidim, da se bojiš vraga, iskati ga hočem, dokler ga ne najdem, in služil bodem njemu, ker je močnejši od tebe.“

Ofer gre po svetu iskat vraga. Ali nihče mu ga ni mogel pokazati, da-si je povsod popraševal po njem.

Nekega dne zaide v veliko puščavo. Tu prihruje velika tolpa (truma) vojakov proti njemu. Na čelu je jezdil črn, strašen jezdec. Ta ustavi Ofra in mu reče: „Koga iščeš?“ Ofer odgovori: „Iščem vraga, rad bi mu služil.“ — „Jaz sem vrag“, od-

govori jezdec; „ako mene iščeš, tukaj me imaš.“ Ofer stopi k vragu v službo in gre ž njim. — Nekoga dne pride tolpa do razpotja, kjer je stal križ. Vrag se ogne s pota in reče Ofru, da neče jèzditi naravnost po potu.

Ofer se začudi in reče! „Gospodar, povej mi, zakaj se izogiblješ pota?“ Vrag bi bil rad zamolčal vzrok, ali Ofer mu preti, da mu ne bode služil dalje.“ Zatorej reče vrag: „Glej, tam je stalo znamenje križa, na katerega so bili židje pribili Krista; tega se bojim in bežati moram pred njim.“ Ofer odgovori: „Ako se bojiš Gospodovega znamenja, mora biti ta močnejši od tebe. Njega si poiščem!“

Ofer je šel zdaj sam po svetu dalje, popraševal je po Kristu in prišel k pobožnemu puščavniku. Ta mu pripoveduje, kakó močan kralj je gospod, kako lepó plačuje svoje služabnike. Zatoraj obljubi Ofer puščavniku, da hoče služiti Kristu zvestó in pridno. Tak govor je bil puščavniku po godu, zatorej reče: „Gospod sovraži grešno življenje; samó onim izkazuje svojo milost, kateri živé čedno. Glej Ofer, tu mimo teče velika reka; niti mosta niti brvi ni preko nje. Ako kočesh prenašati ljudi preko te vode v božjem imenu, bode Bogu po volji tvoje dejanje; saj ti ni dal zamán moči in velikosti.“

„Dobro! storim po tvojej besedi,“ odgovori Ofer. Pri vodi si napravi kočó. Mnogo ljudi je prihajalo do reke; nosil jih je preko vode po noči

in po dnevi. Neko noč je bil Ofer zéló truden od svojega dela. Leže toraj in sladko zaspí. Ali ni še spal dolgo, zasliši otročji glas: „Ofer, pridi po mene!“ Ofer vstane, gre gledat, ali ne najde nikogar. Leže toraj zopet in zaspí. Ali drugič ga pokliče glas. Tudi zdaj ne najde nikogar in zaspí. Tretjič čuje glas in najde dečka. Vzdigne ga na ramo, zgrabi palico v roko in gre v vodo. Ali voda je naraščala, deček je bil težák, kakor bi bil svinčen; mislil je Ofer, da utone. Zatorej reče Ofer: „O deček, težak si kakor bi nosil ves svet!“

„Res“, odgovori deček, „nosiš več kakor ves svet; ónega nosiš, kateri je svet ustvaril!“

In glej! otrokova teža potisnila je Ofra pod vodo, a deček govori: „Krstim te v imenu Očeta, Sina in svetega Duha. Prej so te imenovali Ofra, odstej bodi tvoje ime Krištof. *) Svojo palico zasádi v zemljo; spoznal bodeš mojo moč, kajti jutri bode cvetela palica in bode rodila sad?“ S temi besedami izgine deček. Bil je Krist sam. A Krištof je bil vesel, zahvali se Bogu za milost, katero mu je bil izkazal in vsadil palico v suho zemljo. Čez noč je vzrastlo drevo iz nje, cvetelo je in obrodilo sad.

Ko Krištof zagleda to, razveselí se, vzame križ Gospodov na ramo in mu služi vse svoje življenje.

---

*) Kristóforos, to je óni, ki nosi Krista.

Hudobna Vila.

Slovenska po Valjavcu.

Bila je grofica; imela je jedno hčer. Ko se je hči rodila, pozove grofica vse Vile v gostí. Vsaka Vila je imela zlate lasé do zemlje, zlato obleko s srebrnimi čipkami (špicami) in srebrnim pasom. A jedna izmed Vil je bila zločesta (hudobna).

Vsaka druga je prinesla hčerki dober in lep dar, a zločesta jej dá lep ali zločest dar, škatlico, v katerej je bilo napisano: Mnogo dobrot bodeš uživala, lepa postala, a na zadnje bodeš končana.

Deklica raste in raste: vse se je zgodilo, kakor so prorokovale Vile. Med Vilami je živela, uživala je vse dobrote, samó zločesta Vila je ni mogla trpeti.

Kadar se je hotela možiti mlada grofica pride ta Vila, udari jo s šibo in deklica je okamnena in vse kar je bilo v gradu.

Čez mnogo let pride nek car v ta kraj na lov. Zgubi se v gozdu, a nikogar ne najde, da bi ga vprašal za pravi pot. Pride pred grad, kjer je spala deklica. Pred gradom najde slugo. Car ga vpraša: „Kod bi prišel iz gozda?“ Ali sluga mu ne more odgovoriti, bil je tudi okámenel. Radoveden stopi car v grad. Čudi se, kadar vidi vse mrtvo. Stopajoč dalje, pride v sobo, kjer se je pripravljala grofica za poroko. Bila je kakor živa, samó okamnena. Car se začudi tolikej krasoti in od veselja jo

poljubi. Pri tej priči oživi deklica in pravi: „O zakaj si me zbudil! Tako sladko sem spala!“ Vesel da jo je rešil, vzame car šibo, udari vsakega slugo s šibo in vsi se oživé.

Deklica pripoveduje svojemu rešitelju, kako in kaj se je zgodilo ž njo. Kar prileti zločesta Vila zopet. S šibo se hoče dotakniti deklice, da bi zopet okamnela, ali car hitro napnè lok in ustrelí Vilo, da pade mrtva na tla. Njeni lasjé in ona sama zgoré samí od sebe.

Car še ni bil oženjen. Rešeno deklico si izbere za nevesto in se poroči ž njo. Dolgo in srečno sta živila.

Vila omoži svojo hčer s kraljičem.

(Slovenska narodna po Valjavcu.)

Bil je nekdam kralj. Imel je tri sinove. Dva sta bila nespametna a tretji moder. Kadar dorasejo, dá oče vsakemu denarja in jim reče, naj gredó po svetu in kupijo vsak šopek cvetic; kdor prinese najlepši šopek, ta dobi kraljestvo. Sinovi idejo od doma. Na samem, na nekem mostu, planeta nespametna sinova nad modrega in mu vzameta denarje, češ, da bi si kupila lepša šopka. Nespametna otideta, a modri ostane na mostu; debele solze so mu kapale z lica, ker ni imel denarjev.

Pride Vila in vpraša žalostnega mladeniča, zakaj se joče. On jej pové, da sta mu vzela brata

denarje in šla kupovat šopkov, da bi dobila kraljestvo od očeta.

Vila se ga usmili, povabi ga na svoj dom in mu da šopek takó krasnih cvetic, da ni lepših na svetu.

Vesel gre modri domóv. Prideta tudi brata. Ali šopek modrega je bil najlepši.

Tedaj reče oče: „Pojdite zopet po svetu, kupite si vsak po jeden prstan. Kdor prinese najlepšega, ta bode Kralj.“ Dá jim denarja in sinovi otidejo.

Kadar pridejo zopet na most, vzameta nespametna modremu denarje in gresta kupovat prstanov.

S solznimi očmi ostane modri na mostu. Kam bi šel kupovat prstana, ker nima denarja.

Zopet pride Vila. On jej pové, kaka nesreča ga je zadela. Vila ga pelje na svoj dom in mu podari prstan, da mu na vsem svetu ni bilo para.

Mladenič se lepo zahvali in gre domóv.

Kadar prideta brata s svojima prstanoma, bil je prstan modrega najlepši.

Oče pohvali modrega in reče sinovom: „Pojdite po svetu in poiščite si nevest. Kdor pripelje najlepšo, temu bodi kraljestvo.“

Z mnogim denarjem v žepu otidejo bratje. Na mostu pa planeta nespametna nad modrega, otepeta

ga in mu vzameta denar. Huda sta bila, da je prinesel on najlepši šopek in najlepši prstan.

Žalosten ostane modri na mostu. Kako bi si iskal neveste brez denarja.

Pride Vila, poizvé od njega nesrečo, povabi ga na svoj dom in mu dá svojo hčer za nevesto. Bila je deklica krasna in lepa, da se je moralo skrivati solnce pred njo.

Brata sta dolgo iskala nevest po svetu. Najdeta si bogatih in lepih nevest; v srebrnih kočijah z dvanajstimi konji ju pripeljeta domóv. Mislila sta vže: „Sedaj bodemo videli, čigavo bođe kraljestvo!“

Na jedenkrat pa pridrdra kočija pred kraljev dvor. Vse priteče gledat, kdo se pelje. Bil je modri sin. V zlatej kočiji je sedel poleg svoje neveste; nevesta se je blestela kakor samo solnce, štiri in dvajset konj je bilo vpreženih.

Tudi tretjič je zmagal modri sin, zatorej je njemu izročil kralj svoje kraljestvo. Kmalu so imeli veselo poroko. Vse se je veselilo novega kralja in se čudilo prekrasnej nevesti.

Libuša.

(Česka pripovedka.)

Na zlatem Višegradu je vladal knez Krak. Ljudje so ga ljubili, ker je bil moder in pravičen. Ko je umrl, zapustil je tri hčere: Kazo, Teto in Libušo.

Kaza je poznala vsako travo in njeno zdravilno moč. Čehi so mislili, da je čarovnica.

Teta je učila ljudi spoznavati bogove in jih častiti. Grad Tetin ima svoje imé od nje.

Libuša je bila najmlajša ali modrejša in krasnejša od sester. Zato je postala kneginja.

Vladala je dobro; pravično je sodila, in je bila ljubezniva bogatinu in beraču. Zato jo je spoštovalo vse ljudstvo.

Nekdaj se razpjeta dva brata, Hrudoš in Staglav zaradi očetove dedovine. Hrudoš je hotel imeti vse sam, ter ni hotel bratu ničesar prepustiti. Zato pokliče Libuša lehe in vladike na sveti Višegrad, da bi se posvetovali o pravu.

Zberó se, da bi sodili bratoma. Kneginja pride v belej obleki in sede na visok stol. Poleg nje sedejo tri krasne device. Jedna je držala oster meč, druga čisto vodo, a tretja je kurila na žrtveniku.

Vse utihne. Libuša vstane in reče: „Hrudoš in Staglav, sinova Klenóva, rodna brata! Moja volja je, da bi vidva vladala skúpaj vsemu imenju, kate-rega je vama zapustil oče. Taka je bila navada pri nas do sedaj.“

Lehi in vladike so hvalili izrek kneginje in mlajši Staglav je bil zadovoljen ž njim. Ali Hrudoš ne takó; on skoči srdit na nogi, razjezí se in zavpije na vse grlo: „Sramota možakom, katerim vlada ženska!“

Te besede razžalijo kneginjo. Ni hotela vladati dalje. Lehi in vladike so se jezili nad Hrudošem in prosili kneginjo, naj bi si izbrala moža, njega bi slušali kakor kneza.

Kneginja ukaže osedlati svojega konja belca. Izmed lehov in vladik izbere dvanajst poslancev, dá jim zlat plašč, belo žezlo in knezov klobuk, rekoč: „Jezdite za mojim belcem. Našli bode te moža sedečega pri železni mizi in jedečega v senci velikega drevesa. Moj belec se bode ustavil pred njim in pokleknil pred njega; ogrnite ga s kneževo opravo in gripeljite ga na Višegrad. Ta je moj izvoljeni in važ knez.“

Odpravijo se poslanci za belcem; dirjal je pred njimi, da so mogli komaj za njim. Jezdili so dolgo preko gor in dolin, preplavali vže Moldavo in Labo in prišli k Stadicem.

Tam zdirja Libušin belec po novo izoranej njivi, ustavi se in pokloni pred oračem. Poslanci prijezdijo in najdejo vladiko Premisla sedečega na preobrnemu plugu; na železnem lemeži je imel svoj kruh kakor na mizi, košato drevo mu je delalo senco, a voli so se pasli po njivi.

Poslanci spoznajo svojega novega kneza, globoko se mu priklónijo, povedò mu Libušino voljo in mu izročè plašč, žezlo in klobuk.

Kadar vidi Premisl to, zgrabi svojo leskovo palico, vtakne jo v tla, nagrebe prsti okolo nje, kakor bi sadil drevo, in glej! palica ozeleni in požene tri mladike. Ali dve se posušite, a tretja raste tem krepkeje in dozori sad na njej. Premisel reče: „Poslanci Libušini in naroda českega! Orača kličete na prestol, predno je dokončal svoje delo. Ako bi bil potegnil moj plug brazdo do meje, ostala bi Česka neodvisna na veke. Tri mladike pa naznanjajo vašej kneginji tri sinove; dva bodeta zvenèla predno doraseta, a tretji bode vladal na prestolu.“

Poslanci se čudijo Premislu, opravijo ga z zlatim plaščem, dajo mu žezlo v roko in ga pokrijejo s klobukom. Belec sam priskače, ter pusti mirno sestì novega gospodarja na svoj hrbet. Veseli se vrnejo na dvor Libušin.

Radovala se je Libuša svojega možá, radoval se je narod novega kneza. A Premisl je bil s seboj prinesel na Višegrad leseno torbo in črevlje iz ličja v znamenje, da je prišel iz kmetskega stanu na prestol. Kadar so njegovi sinovi in vnuki ugledali torbo in črevlje, spominali so se svojega deda Premisla; spominali so se, da je bil kmet in se čuvali ošabnosti.

Leska na njivi Premislovej se je razrasla in

zarasla vso njivo. A občini, katerej je pripadala njiva, dali so kralji česki za spomin pravico, da jej ni bilo treba plačevati drugega davka nego merico lešnikov.

Zidanje Prage.

Po Ed. Erbenu : „Obrázky z dějin vlasti.“

Premisl sklène sezidati mesto na primernem kraji. Posvetuje se o tem z Libušo. Libuša gre iz svojega grada Libušina in pelje Premisla na visoko goro. Pokaže mu grič v daljavi in reče:

„Glej, ondú, kjer se izliva Brusnica v Veltavo, stoji grič. Ta kraj sem si izbrala za novo mesto.“

Sedeta na konja in jezdita na ta grič in ukažeta delavcem, da bi začeli zidati mesto.

Ali nista znala, kako bi imenovala mesto. Zatorej poroči Libuša svojim služabnikom: „Idite na grad in vprašajte delavce, kaj delajo?“

Služabniki pridejo tjà in vprašajo tesarja, katera so bili našli prva na delu: „Kaj delata?“ Tesarja odgovorita: „Teševa prag?“

Pôšli se vrnejo na grad Libušin in povedó vèrno, kaj so videli in slišali. Kadar sliši Libuša odgovor, imenovala je novo mesto „Prago“.

Neman in Belana.

Slovenska narodna pripovedka po B. Raić-u.

Ubog pa pošten oče je imel sina Nemana in hčer Belano. Na smrtnej postelji pokliče otroka k sebi ter jima živo naroča, naj bi se ne zapustila nikdar do smrti, ampak drug drugemu pomagala v vseh nadlogah in nesrečah. (Belanu) izroči še meč in reče: „Kadar bodeš v sili, mahni krepko ž njim in vse se bode podiralo pred teboj, kakor da bi kosec kosil travo po travniku!“

Komaj je bil oče izgovoril te besede, izdahne svojo dušo in umrje. Žalostna jokata Neman-~~ke~~ Belana, ubogi siroti, za svojim dobrim očetom.

Ko je bil oče pokopan, reče Neman Belani: „Veš kaj, doma ne moreva živeti; jaz znam lepo gosti na javorove gosli, a ti prepevaš takó sladko kakor slavček v košatem gaji. Idiva po svetu, morda se bode nama bolje godilo nego-li doma?“

Sestri je bilo to po godu in odpravita se po svetu.

Prišedša v velik gozd sedeta pod senčnato drevo in brat reče sestrici: „Kratkočasiva se z veselo godbo in z milim petjem. Ti zapòj, a jaz bodem godel na goslicah.“ Začneta, in skladalo se jima je, kakor bi se glasile Vile planinkinje.

V istem gozdu so pa imeli razbojniki svoj dom. Ko čujejo godbo in petje, pridejo poslušat. Neman zapazi dvanajst razbojnikov in njihovega poglavarja.

Urno skoči na nogi, izdere meč iz nožnice in jih poseka vseh dvanajst s poglavarjem vred. Razbojniški poglavar je pa bil še mlad človek rudečega lica in brdke rasti, zato se je Belani zeló smilil. Žalostila se je, da ga ni mogla oteti bratovega meča, in da ga ne more več oživet.

Nemanu se je dobro zdelo, da so imeli razbojniki svoje zakotje v tem gozdu, zatorej reče sestrici: „Idiva po šumi iskat; če najdeva njihovo bivališče, živiva lahko ondú do smrti.“

Napravita se na pot. Ne gresta daleč, pa vže ugledata kolibo, kjer so stanovali razbojniki. Vesela stopita v hišico in jo najdeta polno raznih stvari, potrebnih za gospodarstvo. Na klinu je visel lok s pušicami. Neman sname lok s klina in reče sestrici: „Jaz pojdem na lov ter nastrelim nama divjačine v hrano, a ti lepo gospodinji domá.“

Obesivši lok preko rame, otide. Belano je v tem vedno mikal razbojniški glavar, da-si je bil mrtev. Premišljevala je, kako bi ga oživela. Ozirajoč se po hiši ugleda na oknu piskrec. Nanj je bil prilepjen listič in na lističu je bilo zapisano: „Če namažeš mrtveca s tem oljem, mora takoj oživet, če je tudi že dva dni mrtev.“

Vesela vzame sestra lonček, steče k mrtvemurazbojniku in ga pomaže po temenu, sencih, zatilniku in po ranah. In glej! mrtvec spregleda, začne

breg k zmajevemu žrelu. Na tisoče ljudi je gledalo z oken ta prežalostni prizor. Pogumnó stopi Neman k nesrečnej deklici in se jej ponudi v rešitev. Mnóžica ljudi pa je jela kričati na ves glas: „Ako jo rešiš, bodi naš kralj in zaročnik njen!“ Bleda in prepadena, malo ne vže brezvestna se mu ponudi kraljičina v zaročnico, da-si ni mogla verovati, da bi jo mogel oteti zmajevega žrela.

Komaj pride deklica z mladim junakom na breg, pomolí zmaj svojo peklenško glavo na suho, žrelo se mu razgrne široko, ogenj mu šviga iz grla, iz nosnic se mu pa vali dim kakor iz lončarske pečnice. Vže hoče zagrabití pošast nedolžno deklico, kar pomigne Neman svojim zverinam. Volk in medved skočita nad zmaja, zgrabita ga vsak za jedno uho a lev udari s šapama po zmajevih očeh, da mu jih izdere obe na jedenkrat. Zmaj zarujove, da je vsem zazvenelo po ušesih, otresa z glavo ali ne more se otresti ne volka ne medveda. Gledalce obide tak strah in grôza, da se poskrijejo po sveh kotih. V tem zavihtí junak svoj meč, in glej! kakor strela z neba zadene glavo zmajevo in jo prekolje na dvoje. Mrtva pade pošast na tla in zverine jo raztrgajo na drobne kosce.

V omedlevici je ležala kraljičina na pesku ob bregu. Neman jo vzdigne in ji podprè glavo, da bi se prej zavedla. Ker je bilo potihnilo rujovenje divjih zverí, priplazijo se ljudje iz svojih kotov in iz

tisoč in tisoč grl se začuje slava mlademu junaku. Kraljičina se zbudi iz omedlevice; Neman jej podá roko in jo spremi z zverinami v grad.

Veselja ni bilo zdaj ne konca ne kraja; od vseh strani je vrelo ljudstvo vkupe, da bi se nagledalo slavnega junaka.

Kmalu sta bila rãročena Neman in kraljičina.

Pred poroko se pa spomni bratec svoje sestre in očetovih besed. Zatorej se posloví od neveste za nekaj dni in gre z zverinami po sestro.

Ali pot je bila dolga, daljša nego li si je mislil Neman; preteklo je več mesecev, predno se je mogel vrniti z Belano.

Kadar se vrne v mesto, bilo je vse nakinãano; zastave so vihrale z oken, po hišah so viseli venci, a ljudstvo se je pražnje obleãeno gnjetlo po ulicah.

„To je vse meni na ãast“, misli si Neman ter stopa s sestro in spremljevalci naravnost proti gradu. Ali straža ga ustavi in reãe: „Danes ne sme nihãe h kraljiãini, ker se ravno pripravlja za poroko!“ Neman ostrmi in reãe: „Saj sem jaz njen ženin!“ Ali straža mu se zasmeje in ga zapodi izpred vrat. Źalosten se vrne v mesto in sede v krãmo.

Ker ni bilo Nemana nazaj ob ónem ãasu, kakor je bil rekel pri odhodu, pride nekega dne zvit hlapec, ki je bil po rasti Nemanu ves podoben v grad in reãe kraljiãini: „Jaz sem te otel smrti; zverí so

mi ušle na potu, a sestre nisem našel. Zdaj pridem sam, da se poročiva.“

Kraljičini se je vse to čudno zdelo, ali kaj je hotela. Z zvitimi besedami se je hlinil hlapec ljudém, vsi so ga častili kot svojega rešitelja in zahtevali so, naj se kraljičina poroči ž njim. Prisiljena se je pripravljala za poroko. Predno so pa šli svatje v cerkev, bila je velika gostija.

Neman je vse to zvedel v krčmi. Hitro napiše listek, dene ga v jerbašček ter ga dá volku med zobé, da ga ponese v grad. Volk priteče, skoči preko straže, katera ga je hotela odgnati, pa naravnost h kraljičini, katera je sedela za mizo. Ta se začudi, vzame mu jerbašček iz gobca in bere: „Moj gospodar bi rad jedel pečenko s kraljeve mize.“ Kraljičina se čudi in vpraša ženina, kaj to pomeni. Ta jej odgovori: „Izvestno je našel volk novega gospodarja. Bodi mu! dobro mi je pomagal. Pošlji njegovemu novemu gospodarju kos pečenke.“

Kraljičina odreže sama najlepši kos pečenke, dene jo v jerbašek ter ga dá volku, kateri takój steče k gospodarju.

Ali Neman napiše hitro drug listek in ga dá medvedu, da ga ponese nevesti v grad.

Kraljičina se začudi, ko prikobacá medved v dvorano in postavi jerbašček pred njo. Na listu je bilo zapisano: Moj gospodar bi rad jedel pogačo s kraljeve mize!“

„Kako je pa to, da se ne oglasi gospodar sam,“ misli si kraljičina. Njen ženin pa obledi, ko zagleda medveda, vendar se izgovarja kakor prvič. Kraljičina dá celo pogačo medvedu, kateri takój steče ž njo v mesto.

Ali kmalu pride tudi lev s jerbaščkom in z listkom. „Moj gospodar bi tudi rad pil vina s kraljeve mize.“

Ženin obledi kakor stena, ko ga kraljičina vpraša, kaj naj stori zdaj. Nevesta pošlje po levu tudi vina, ob jednom pa reče straži, naj dirja za levom in pripelje njegovega gospodarja k mizi.

Kmalu pripelje straža Nemana in sestro v grad. Vsa gospoda vstane in se čudi, kaj bode iz tega. Nepravemu ženinu so kapale debele solzé s čela, takó vroče mu je prihajalo.

Kraljičina je vže mislila, da to ne more biti po pravici, vendar prosi gospôdo, naj jè in pije dalje novega gosta in njegovo sestro pa posadi tudi za mizo in ju pogosti prav slavno.

Predno se pa odpravijo k poroki, reče kraljičina ženinu, naj pové še jedenkrat, kako jo je otel in premagal zmaja, ker je bilo mnogo gospode, kateri še niso slišali vsega.

Nepravi ženin se začne lagati; ker je pa še vse dosti dobro vedel, bil bi se skoraj zmuzal. V tem pa popraša Neman, kaj so storili z zmajevo glavo. „Hranila sem jo za vedni spomin“, reče kraljičina.

„Rad bi jo videl; storite mi to ljubav in pokažite mi jo“, prosi Neman.

Kraljičina pomigne in deset služabnikov prinese zmajevo glavo. Vse se jej čudi; osupelo gledajo strašno zobovje in močne čeljusti. Zdajci pa reče Neman: „Neman: „Kako je to, da manjka kos jezika.“ — „Odsekal sem ga, ko sem mahnil z mečem po glavi,“ jecljá nepravilni ženin.

Neman seže v žep, potegne nekaj iz njega, pokaže gospôdi in reče: „Ali ni to kos jezika? Glejte kako dobro se prilega na jezik v zmajevelem žrelu!“ Pri teh besedah spozná kraljičina pravega rešitelja, a zviti hlapec se trese od jeze ter hoče meč potegniti, da bi posekal Nemana, ali zverí planejo pri tej priči nanj ter ga raztrgajo. Neman in kraljičina gresta naravnost k poroki.

Kadar pridejo iz cerkve, pogladi nevesta tudi volka, medveda in leva, ali glej, v tem hipu so stali pred njo trije zali mladeniči. Nizko se priklo-nejo kraljicini in povedó veselemu Nemanu, da so beli duhovi, poslani, da pomagajo njemu k sreči. Potem izginejo, ter jih ni bilo videti nikjer.

Neman je živel mnogo lét v velikej sreči s svojo soprogo in Belana je bila prva na kraljevem dvoru.

Do turba

Marko Bogatin in Vasilij Bezčastnik.

Po Afanasjevu.

V nekem carstvu, v nekem gospodarstvu je živel zelo imovit trgovec. Imel je jedino hči Anastazijo Prekrasno; stara je bila pet let. Trgovca so zvali Marka s priimkom Bogatega. Marko ni mogel trpeti siromakov; komaj je prišel kateri pod njegovo okno, hitro je zapovedal slugam, naj ga zapodé in ščujejo pse nanj.

Nekega dne prideta pod okno dva siva starca. Marko ju zagleda in veli, naj ju zapodé s psi. Sliši pa to Anastazija Prekrasna in začne prositi: „Rodni moj očka! zaradi mene pusti ju v izbo za posle!“ Oče jej dovoli in reče, naj ju pusté v izbo. Kadar pospé vsi po hiši, vstane Anastazija, gre v izbo za posle, zleze na polato (posteljo pod stropom) in gleda na siromaka. Jeden izmed njiju govori: „V tem in tem selu se je rodil kmetu temu in temu sin. Kako velavaš, naj se imenuje, kako srečo mu podeluješ?“ Drugi odgovori: „Daj mu ime Vasilij s priimkom Bezčastni, a podelujem mu Bogatstvo Marka Bogatega, pri katerem prenočujeva!“

Anastazija je vse to čula. Zdaní se. Staréka se oblečeta in ideta iz sobe. Anastazija pa pride k očetu in mu pové, kar je bila videla in slišala.

Oče je sumil, da bi se ne godilo rečeno, zatoorej hoče poprašati, je-li se rodil na selu mladeneč. Velí zapreči voz in se pelje tjà. Pripeljé se narav-

nost k popu in vpraša: „Je-li se rodilo pri vas ta in ta dan dete?“ — „Rodilo se je“, odgovori pop, „ubožnemu kmetu; imenoval sem ga Vasilija s primkom Bezčastni, a krstil ga še nisem, ker neče biti siromaku nihče za krstnega kuma.“ Marko se ponudi za kuma, popovo ženo naprosi za kumo in zapové pripraviti bogato gostijo. Prinesejo dete, krstijo ga in veselili so se, kakor jim je bilo ugodno. Drugi dan pozove Marko kmeta siromaka k sebi, sprejme ga prijazno in mu reče: „Kum, siromak si! Sina ne moreš rediti, daj ga meni, popeljem ga med ljudi, a tebi dam tisoč rubljev?“ Starec pomišljuje in pristane.

Marko plača kuma, vzame dete, zavije ga v lisičji plašč, dene ga na voz in se odpelje. Bilo je po zimi. Vozi se nekoliko vrst, pa veli ustaviti voz; izroči krščenca svojemu slugi in veli: „Primi ga za nogi in vrzi v strugo!“ Sluga ga prime in vrže. Marko pa reče: „Tu vladaj mojemu premoženju!“

Tretji dan se pripetí, da se pripeljejo kupci po cesti, po katerej se je bil vozil Marko; vozili so Marku dvanajst tisoč rubljev dolgá. Pridejo do struge in zaslišijo otročji jok. Ustavijo se, poslušajo, pošljejo slugo gledat, kaj bi bilo. Sluga gre v strugo, zagleda med snegom zelen travniček, na travničku sedi dete in igra s cveticami. Sluga pové to gospodu; gospod sam gre v strugo, vzame dete, zavije ga v plašč, sede na voz in odpeljejo se. Pripeljejo se k

Marku Bogatemu. Marko jih vpraša, kje so našli dete. Kupci mu povejo in on se hitro zmisli, da je ta Vasilij Bezčastni, njegov krščenec. Vzame ga na roko, dá ga hčeri rekoč: „Tu imaš, hčerka, skrbi za-nj!“ Sam pa gostí kupce in jih prosi, naj bi mu dali malčeka. Kupci niso bili pri volji, a Marko jim reče: „Ves dolg vam popuščam!“ Dajó mu dete in odpeljejo se. Anastazija ga je bilo zeló vesela, našla mu je zibel, skrbela za-nj, ter ga ni zapustila noč in dan. Preide dan, preide drugi; a tretji dan pride Márko pozno domóv, ko je vže spala Anastazija. Vzame dečka, dene ga v sod, zasmolí ga in vrže s pristana v vodo.

A sod plava in plava ter priplava k samostanu. Ravno pride menih po vode. Zasliši otročji krik ogleda se in vidi sod; hitro skoči v čoln, potegne sod na suho, razbije ga in najde v sodu — dete. Vzame ga, prinese v samostan k igumenu (gvardijanu). Igu-men dá otroku ime Vasilij in priimek Bezčastni. Odslej je živel Vasilij v samostanu šestnajst let, izučil se je pisati in brati. Igu-men ga je ljubil in postavil za ključarja.

Zgodi se, da se pelje Marko Bogati za leto dni v drugo gospodarstvo prejemati denarje. Pripelje se po poti v samostan. Sprejmó ga kot bogatina. Igu-men pošlje ključarja v cerkev. Ključar gre, prižge sveče, poje in čita. Marko Bogatin izprašuje igumena: „Je-li stopil vže davno k vam v samostan?“ Igu-men

pové vse, kako so ga dobili v sodu in koliko let je tega. Marko pomisli in sezná, da je ta njegov krščenec. Reče toraj igumenu: „Ko bi imel jaz takega človeka, vso blagajnico bi mu zaupal; ali mi ga ne morete dati?“ Igumen se izgovarja dolgo. Marko ponudi za njega samostanu pet in dvajset tisoč rubljev. Igumen se posvetuje z brati, dogovoré se in pristanejo prepustiti Vasilija Bezčastnega.

Marko pošlje Vasilija domóv in napiše ženi tako-lé pismo: „Žena, kadar prejmeš moje pismo, odpravi se hitro s poslancem v mjlno tovarno in kadar pojdeš ž njim mimo največjega kipečega kotla, suni ga va-nj. Stori to gotovo. Ako ne storiš kaznujem te strogo; ta mladeneč je moj sovražnik!“ Vasilij prejme pismo in gre svoj pot. Sreča ga starček in reče: „Kam pa ideš, Vasilij Bezčastni?“ Vasilij odgovori: „Na dom Marka Bogatega k ženi njegovej s pismom.“ — „Pokaži pismo!“ — Vasilij pokaže pismo in dá starčku. Starček zlomi pečat in dá pismo Vasiliju, naj ga čita. Vasilij ga čita in začne jokati: „Kaj sem storil človekú, da me pošilja v pogubo!“ Starček mu reče: „Ne žaluj Bog te nè zapušča.“ Dihne na pismo; pismo in pečat sta bila kakor prej. „Le idi in daj pismo Markovej ženi.“

Vasilij pride na dom Marka Bogatega in dá pismo ženi njegovej. Žena čita, začudi se, pozove hčer Anastazijo in jej čita očetovo pismo. V pismu

je napisano: „Žena, kadar prejmeš moje pismo, poroči drugi dan Anastazijo s poslancem. Stori to gotovo; ako ne storiš, kaznujem te strogo.“ Pri bogatih ljudeh ne kuhajo piva, ne kurijo vina — vse je gotovo veselemu piru, dà i za svatbo. Vasilij jej je po godu, venčata se.

Nekega dne poročé ženi Marka Bogatega, da je prišel mož v pristan; óna se odpravi z zetom in z hčerjo njemu naproti. Marko zagleda zeta, razsrdi se in govori ženi: „Kako si se predrznila venčati hči najino ž njim?“ — „Po tvojem povelji,“ odgovori žena. Marko pogleda svoje pismo, prečita ga in se uvéri, da je pisal to sam.

Marko živi z zetom mesec, drugi, tretji. Neki dan pozove zeta k sebi in mu reče: „Tu imaš pismo pojdi ž njim za trikrat devet dežel v trideseto gospodarstvo k mojemu drugu, carju Zmaju. Iztirjaj od njega davek za dvanajst let, ker je postavil dvorec (palačo) na mojej zemlji, in poprašaj tam o dvanajsterih mojih ladijah, katere manjkajo vže cela tri leta. Jutri zjutraj se odpravi!“ Vasilij vzame pismo, ide k svojej ženi in jej pové vse, kar mu je bil rekel Marko. Anastazija se bridko razjoče, ali očeta prositi si ni upala.

Zjutraj zarano še pomóli Vasilij k Bogu, dene v bisago suharčkov (suhar=Zwieback) in otide. Gre po poti, po cesti, dolgo li — kratko li, blizo li — daleko li pa zasliši glas od strani; „Vasilij Bez-

častni, kam pa greš?“ On se ozira na vse strani in vpraša: „Kdo me kliče?“ — „Jaz, dob (hrast) te izprašujem, kam greš?“ — „K carju Zmaju grem tirjat davek za dvanajst let!“ Dob mu reče: „Kadar bodeš imel priliko — spomni se mene, da stoji dob vže tristo let, je-li mu še dolgo stati?“ Vasilij ga posluša ter se odpravi dalje. Pride do reke, brodnik prevažā. Vasilij sede na brod in brodnik ga vpraša: „Kam greš, továriš moj?“ Vasilij mu odgovori kakor dobu. In brodnik ga prosi naj se ga spomni pri carju, da brodari vže trideset let, ali mu je še dolgo brodariti?“ — „Dobro!“ odgovori Vasilij, „vprašal bodem,“ in gre dalje. Pride do morja. Čez morje leži kit-riba, po njej hodijo in vozijo. Ko gre Vasilij po njej, pregovori riba: „Vasilij Bezčastni, kam greš?“ On jej pové in ona ga prosi: „Ko bodeš imel priliko, spomni se me; leži kit-riba črez morje, konji in pešči prebili so jej telo do reber, ali jej je še dolgo ležati?“

Vasilij jej obeta in gre. Pride na zeleno livado, na livadi stoji prikrasen dvorec. Vasilij stopi vanj, hodi po sobanah; druga od druge je lepša. Pride v zadnjo in vidi: na postelji sedi devica krasna in se joče bridko. Kadar zagleda Vasilija, vstane, stopi k njemu in ga izprašuje: „Kdo si in kako si zašel na to zakleto mesto?“ Vasilij jej pokaže pismo in pové, da mu je velel Marko Bogati iztirjati davek za dvanajst let. Devica pa vrže pismo v peč in

reče Vasiliju: „Nisi poslan po davek, nego poslan da te sné Zmaj. Po katerem potu si hodil?“ Vasilij jej pové od doba, od brodnika in od kita-ribe. Komaj sta se dogovorila, strese se zemlja in dvorec. Devica zapré hitro Vasilija v omaro pod posteljo in mu reče: „Poslušaj, kaj bodem govorila z Zmajem.

Sama vzprejme Zmaja. Ko pride ta v sobo, reče: „Kaj pa diši tu z ruskim duhom?“ Devica odgovori: „Kako bi prišel ruski duh semkaj! Po ruskej zemlji si letel, ruskega duha si se navzel!“ Zmaj reče: „Silno sem se utrudil, poišči mi po glavi!“ in leže na posteljo. Devica mu pa reče: „Car, ko te ni bilo domà, senjala sem, da hodim po cesti in mi pravi dob: reci carju, ali mi je stati še dolgo?“ „Stati mora,“ reče car, „dokler pride k njemu kdo in ga z ного sune, tedaj se zverne in pade; pod njim je pa srebra in zlata, da ga še Marko Bogati nima toliko.“ — „Potem sem prišla do reke, čez katero je vozil brodnik, vprašal me je ali mora brodariti še dolgo?“ — „Prvega, ki pride k njemu, naj posadí na brod in naj sune brod od brega, ta bo moral brodariti na veke, a on pojde domóv.“ — „Senjala sem še, da sem šla čez morje po kitu-ribi in ona me je vprašala, ali bo ležala še dolgo?“ — „Ležala bo, dokler ne rigne iz sebe dvanajst ladij Marka Bogatega; tedaj pojde v vodo in telo se jej zaraste.“ Takó je govoril car Zmaj in zaspal trdo.

Devica spusti Vasilija iz omare in ga podučí: „Na tej strani kit-ribe ne reči, naj rigne dvanajst ladij Markovih iz sebe, nego z óne strani jej povej. Kadar prideš do brodnika, ne govóri mu s te strani, kaj si slišal. Kadar pa prideš do doba, suni ga z nogo na vzhod in zagledal bodež nezmerno bogastvo.“ Vasilij se zahvali devici in grè.

Pride do kita-ribe; óna ga izprašuje: „Si-li govoril o meni?“ — „Sem; ko bodem na ónej strani, povem ti.“ Kadar pride na óno stran, reče jej: „Rigni dvanajst ladij Marka Bogatega!“ Kit rigne, ladije z jadrí odplavajo, nič se jim ni bilo zgodilo, a Marko je stal od tega v vodi do kolena. Pride k brodniku. Brodnik ga vpraša: „Si-li vprašal carja Zmaja o meni?“ — „Vprašal sem, prepelji me prej!“ — Kadar pride na drugi breg, reče brodniku: „Kdor pride prvi k tebi, posadi ga na brod in suni brod od brega, ta bode brodaril na veke, a ti se odpravi na svoj dom.“ — Pride Vasilij Bezčastni do doba, sune ga z nogo, dob se zvalí. Pod njim je zlata in srebra in dragega kamenja, da ga ni prešteti. Ozrè se Vasilij, glej — ravno plava k bregu dvanajst ladij, katere je bila rignula kit-riba iz sebe. Ladije pa vodi óni starček, katerega je bil srečal s pismom na potu k ženi Marka Bogatega. Starček reče Vasiliju: „Glej, Vasilij, s čim te je blagoslovil Gospod!“ stopi z ladije in gre svoj pot.

Mornarji znosijo zlato in srebro na ladije. Ko

so bili gotovi, odpravijo se z Vasilijem Bezčastnim na pot. Marku Bogatemu poročé, da prihaja njegov zet z dvanajsterimi ladijami in da ga je obdaril car Zmaj z nezmernim bogastvom.

Marko se zazsrdi, da se ni zgodilo po njegovej želji, ukaže zapreči voziček in se odpelje sam k carju Zmaju. Pripelje se do brodnika, sede na brod brodnik pa sune brod — in Marko mora brodariti, na veke. Vasilij Bezčastni pa pride k ženi in tašči, začne uživati in blagó nabirati, ubogim pomagati in siromakom darovati, pojiti in sititi jih. Dobil je vse imenje Marka Bogatega.

Ilija Muromec.

(Ruska pripovedka.)

Pri slavnem mestu Muromu, v selu Karačarovem, živel je kmet Ivan Timofejevič. Imel je ljubega sina Ilijo Muromca. Ali sin ni mogel hoditi. Sedel je polnih trideset let, ker ga nogi niste mogli nositi. A po božjem povelji prideta dva romarja, stopita pod okno in prosita milostinje. Ali Ilija njima govori: „Brata! pridita k meni v hišo; vsega imamo dosti.“ Romarja mu odgovorita: „Vstani sam!“ „Že trideset let sedim, a vstati ne morem: niti rok niti nog ne morem rabiti,“ odgovori Ilija. Rečeta mu pa romarja drugič: „Vstani sam!“ Ilija skuša svojo moč in pravi: „Vstal bi, moč je, da bi ne bilo nog!“

Tretjič ga opomnita romarja: „Vstani sam!“ Ilija poskuša svojo moč v novič; gane nogo, noga se giblje, gane drugo — druga se giblje! Vstane, stopi na nógi.

Na to velita romarja: „Pojdi po pijače, napôji naju!“ Ilija uboga, vzame velik vrč, gre v klet globoko, natoči dobrega óla (piva) in ga prinese romarjema.

Ali ta mu rečeta: „Izpij sam!“ Ilija zgrabi vrč in ga izprazni. Prinese drugič piva, zopet ga mora izpiti sam. Nato ga vprašata: „Čutiš li, Ilija svojo moč?“ — „Čutim jo!“ — Vprašata ga: „Kolikaj je tvoja moč?“ — „Ako bil imel kol, dolg od zemlje do nebá, prevalil bi zemljo!“ — Vender mora še jedenkrat po pijače in mora izpiti zopet sam, takó, da je čutil še sedemkrat več moči nego li prej. Romarja izgineta.

Vesel si skuje Ilija bojno opravo in kopje jekleno, osedlá konja dobrega, junaškega. Stopi pred očeta in pred mater ter ju prosi blagoslova: „Očka in mati moja ljuba, pustita me v slavno mesto Kijev, da molim Boga in se poklonim knezu Kijevskemu:“

Oče in mati ga blagoslovita in mu rečeta: „Jézdi premim potom na Kijev-grad, ter na potu ne žali nikogar, in ne prelivaj krvi krščanske brez potrebe.“

Junak se še pomóli pred Bogom, poslovi se od roditeljev ter se napravi na pot.

Prijezdí v temen gozd ter naletí na tabor razbojnikov. Razbojniki ga ugledajo že od daleč. Njegov konj jim je bil všeč. Tiho se začno razgovarjati, da bi mu vzeli konja, ker takega še niso videli nikjer. „A zdaj jezdi na tako dobrem konji neznan človek.“ Zažene se jih na njega po deset in po dvajset. Ali Ilija ustavi konja, potegne iz tula kaljeno strelo in jo položi na lok. Spomnivši se besed roditeljev, naj ne preлива krvi krščanske brez potrebe, vstrelí v hrast, da se zazbije.

Razbojniki se ustrašijo; zberó se okolo junaka, padejo na kolena pred njega in začno govoriti: „Gospodar naš, očka naš, dobri mladenič! Pregrešili smo se nad teboj, vzemi si kaznen za naš greh, kolikor se je spodobuje, pisane obleke in čredo konj, kolikor hočeš.“ Ilija se nasmeje in reče: „Nimam jih kam déti, — ali, če hočete živi ostati, ne ustavljajte se!“

S temi besedami jezdí dalje proti slavnemu gradu Kijevu.

Pride pred grad Črnigov. Pred gradom stoji vojska basurmanska; toliko je bilo vojakov kakor smeti. Oblegala je Črnigov, porušiti je hotela grad, porušiti cerkve, vjeti kneza samega. V tej sili se požalostí Ilija, udá se v voljo Stvarnika, svojega Bogà, in sklene pustiti glavo za krščansko vero. Z jeklenim kopjem začne pobijati silo basurmansko,

pobije pogansko vojsko, vjame careviča basurmanskega ter ga žene v grad.

Veseli ga sprejmò Črnigovčani, knez sam mu pride naproti, pozdravlja mladeniča, zahvaljuje se mu in vsi ljudjé hvalijo Boga, da jim je poslal rešenika in jih ni pustil poginiti od sile basurmanske. Peljejo ga v palačo, napravijo veliko gostijo, ter ga potlej pusté dalje potovati.

Ilija je hotel jézditi po ravnem potu v Kijev. Ali na potu je sedel razbojnik Solovej že celih trideset let, niti konjika niti pešca ni puščal mimo; ubijal pa ni ljudi z orožjem nego žvižganjem. Znal je tako strašno zažvižgati, da je usmrtil vsakega na deset vrst*) okolo.

Jahajoč po ravnem polji prijezdi Ilija v les Brjanski; ondu zagleda sled junakov in jezdi po njem k reki Smorodinki.

Solovej razbojnik je slutil svoj konec, zatorej ne pusti Ilije bliže nego na dvajset vrst in zažvižga na vso moč. Ali junakovo srce se ne ustraši. Kadar jezdi Ilija na deset vrst, zažvižga Solovej drugič tako močno, da se je izpodtaknil konj. Ali junaka to ni ustrašilo, konja nažene naprej in prijezdi kmalu pod Solovejovo gnezdo, zvito na dvanajstih hrastih.

Solovej je sedel na gnezdu, zagledal sveturuskega junaka, zažvižgal na vso moč ter hotel ubiti

---

*) Jedna vrsta na Ruskem méri 1066 metrov, je toraj nekoliko dalša nego kilometer.

Muromca. Ali to mu ni pomagalo nič. Ilija vzame tugi lok, dene kaljeno strelo na tetivo, vstrelí v gnezdo razbojnikovo in zadene Soloveja ravno v oko, da mu ga izbije. Kakor ovsen snop se zvali razbojnik iz gnezda. Hitro skoči Ilija k njemu, zagrabi nasprotnika, priveže ga k stremenu in jezdi dalje.

Ob potu pride do palače Solovejeve. Okna so bila odprta, razbojnikove tri hčere so gledale na pot. Manjša hči ugleda junaka in reče sestrama: „Glejte, naš oče se vrača domóv, kmeta žene se seboj privezanega k stremenu.“ Ali starejša hči zaplaka: „Tu ne gre naš oča; neznan junak vodi našega očeta!“

Vse tri hčere pokličejo svoje možé: „Možje naši mili, jézdite kmetu naproti, oprostite našega očeta, ter ne puščajte našega rodú v takej sramoti!“ Možje, silni junaki, skočijo na konje, jašejo proti Iliji. Imeli so dobre konje, ostrá kopja in so mislili Muromca s kopjem vreči raz konja. Ko jih zagleda Solovej, reče jim: „Zéti moji mili, ne dražite silnega junaka, usmrtil bi vas vse tri. Poprosite ga pokorno, naj ide na moj dom izpit čašo zelene vina.“

Zeti povabijo Muromca na svoj dom. Ilija gre ž njimi, ker ni poznal njihove hudobije. Kadar stopi skozi vrata, vzdigne starejša razbojnikova hči železen zapáh izza vrat, da bi ga ubila. Ali Ilija zapazi to, ter jo prebode s kopjem.

Potem jezdi dalje in pride v Kijev. Naravnost gre v kneževo palačo, moli Boga in pokloni se knezu. Knez Kijevski ga izprašuje: „Reci, mladenec dobri, kako te zovejo, kje si domá?“ Ilija mu odgovorja: „Gospodar, imenujejo me, Ilijuško (malega Ilijo), po očetu pa Ivanovega, domá sem iz vasi Karačarove blizu mesta Murmoma.“

„Po katerem potu si prijezdil v Kijev?“

„Preko Črnigovega; ondu sem pobil vojsko basurmansko; oprostil sem grad. Od ondód sem jahal naravnost po cesti in vjel silnega, razbojnika Soloveja, prignal sem ga s seboj privezanega k stremenu.“

Ali knez mu ne veruje, razjezi se in pravi: „Kaj lažeš.“ — Junaka Aleša Popovič in Dobrinja Nikitič gresta pa gledat, najdeta Soloveja in potrđita knezu to, kar je govoril Ilija. Zato pogostí knez junaka.

Knez in kneginja bi bila rada slišala, kakó zna zažvižgati Solovej. Ilija ju ogrne čez glavo s sobolovim kožuhom, da bi jima ne škodoval žvižg, pripelje razbojnika v dvorano in mu ukaže, da naj zažvižga samo na pol moči. Ali Solovej zažvižga na vso moč takó, da popadajo vsi junaki na tla, še knez in kneginja bi bila skoraj oglušela, sam Ilija ostane na nogah. Zato se razjezi Muromec in ubije Soloveja.

Kmalu se izprijazni Ilija z mogočnimi junaki

na dvoru Kijevskem; vsi so ga ljubili, ker ni bil prevzeten. Z mogočno roko je čuval Muromec državo sovražnikov in ljudstvo mu je dalo ime „stari kozak.“ Z Dobrinjo Nikitičem se pobratita in se odpravita po svetu iskat slave v boji. Tri mesece jezditata po ravnem polji, a ne najdeta sovražnika. Nihče si ni upal ustavljati se takima junakoma.

Nekoč srečata prosjaka. Ilija nažene konja proti njemu in hoče pokazati svojo moč nad njim. Ali prosjak mu reče: „O Ilija Muromec, spominaš li se, v šoli sva se učila vkupe, a zdaj naganjaš konja name, kakor na kacega neprijatelja. Tega pa ne veš, da se je zgodila v slavnem Kijevu velika nesreča. Prijezdil je nevernik Idoliša, silni junak nečisti. Glavo ima kakor kotel, preko pleč meri seženj, od jedne obrvi do druge da celo ped. Celega bika sné na jedenkrat, in izpije poln kotel ôla (piva). Knez je zeló žalosten, ker si ga zapustil v takej sili.“ Jedva (komaj) sliši Ilija to žalostno novico, obleče prosjakovo oblačilo in gre naravnost v Kijev. Kadar pride na knežev dvor, prosi z junaskim glasom: „O kje si, knez Kijevski, pošlji prosjaku mislostinje!“

Knez ga sliši, pride pred vrata in reče: „Stopi v palačo, nasitim in napojim te, in dam ti zlat na pot!“

Prosjak stopi v dvorano, postoji pri peči in gleda, kaj se godi. Za mizo sedi ravno strašni ve-

ikan Idoliša. Lačen je, jesti zahteva, prinesó mu celega pečenega bika in on ga sné s kostmi vred. Nato zahteva pijače. Prinesó mu kotel ôla; dvajset mož ga je jedva privleklo v sobo. Idoliša pa zgrabi kotel, vzdigne ga do ust in izprazni do zadnje kapljice. Vsi junaki in knez sam so trepetali, ko so videli to silno velikanovo moč. Prosjak pa reče: „Moj oča je imel požrešno kobilo, nekdam se je nažrla takó, da je crknila!“

Te besede razjezé Idolišo, skoči izza mize, stópi pred prosjaka in zarohní: „Kdo si, prosjak, da se norčuješ iz mene? Saj te ni kaj vzeti v roke! Nisi kakeršen je bil Ilija Muromec; ali še ž njim bi se skusil.“ — „No, le poglej, kakšen je Ilija!“ zavpije Muromec, vrže klobuk z glave in udari velikana za uho. Udarec še ni bil posebno močan, vendar se zvali Idoliša mrtev na tla.

Zdajci zagrabi Ilija velikanovo truplo in ga butne skozi okno na ulico, da poruši tudi kos stene. Velicega veselja vzkliknejo junaki in knez, ko vidijo Muromca pred seboj. Veliko gostijo napravijo ter se zahvaljujejo junaku, da jih je otél sitnega prevzetnika.

Ivan Durak.*)

Ruska pripovedka.

V nekej vasi je živel kmet; imel je tri sinove. Dva sta bila pametna, a tretji neumen (Durak). Ko je bil oče že star, pokliče sinove k sebi in jim reče: „Sinovi ljubi! čutim, da mi ni več dolgo živeti. Kadar umrem, storite mi zadnje veselje, čujte vsak po jedno noč na mojem grobu. Najstarejši sin prvo noč, srednji drugo, a najmlajši tretjo.“ Otroci mu obljubijo, da bodo izpolnili njegovo željo.

Skoraj potem umrè oče. Sinovi ga pokopljejo kakor se spodobuje. Pride prva noč, treba je, da gre najstarejši sin na očetov grob bdét. A ker je bil oženjen, reče ženi: Daj Duraku pogače, naj pojde on zame na grob očetov.“ Žena pokliče Duraka in mu reče: „Na pogače! pojdi in čuj na grobu za mojega moža.“ — Durak vzame pogačo, zgrabi hras-tovo palico v kotu in odide k očetu na grob. Ko pride tjà in posedi nekoliko, zapazi, da ustaje oče iz groba, in zato ga vpraša: „Zakaj ustaješ, očka?“ — Oče vpraša: „Kdo je prišel nočevat?“ — Durak odgovori: „Jaz, očka, tvoj sin, Durak!“ — Na to oče: „No Durak, ker si prišel k meni nočevat, dam ti za to dar.“ Starec zažvižga, hrkne z mladeniškim vzkrikom, z junaškim žvižganjem:

„Sivček, rujavček,
Vešči belec;

---

*) Ivan Durak, to je: Ivan neumni.

Stoj pred mano,
Kakor list med travo!“

Konj priteče, zemlja se strese, iz ušes se mu vije dim, iz nozdervij (nosnic) mu liže plamen. Ko priteče konj, obstoji pred njim, kakor ukopan, in starec reče: „Glej, sin ljubi, konj je tvoj, ti mu vladaj po mojej smrti.“ Na to pokaže Duraku vso pripravo, kakor: kopje, bojni kij, meč i. t. d. Ko Durak vidi krasnega konja, zahvali se očetu. Starec leže zopet v grob, a Durak sedi vso noč na grobu.

Zjutraj gre domóv. Jedva pride, izprašujeta ga brata: „No durak, kje si bil?“ Durak odgovori: „Kje? Nočeval sem na očetovem grobu.“

Preide dan, pride druga noč; trebalo je iti čut na gomilo drugemu bratu; a ta reče Duraku: „Pojdi in nočuj za mene na očetovem grobu, tudi jaz ti dam za to pogače.“

Durak vzame vesel pogačo, prime palico in odide na grob. Prišedši, posedi nekoliko na grobu. Skoraj sliši, da oče ustaje in vpraša: „Kdo je prišel nočevat?“ „Jaz, óčka, tvoj sin Durak!“ Na to reče starec: „Ker sta se polénila tvoja brata priti vsak po jedno noč na moj grob, podarim ti še drugega konja mnogo boljšega od prvega.“ Potem zažvižga starec, hrkne z mladeniškim žvižgom, z junaškim pokrikom:

„Sivček, rujavček,
Vešči belec;

Stoj pred mano,
Kakor list med travo!“

Konj priteče, zemlja se strese, iz ušes se mu vije dim, iz nozdervij mu suče plamen. Jedva pribeži, že stoji pred njim, kakor ukopan. Tedaj reče starec Duraku: „Glej, sin ljubi, to ti je drugi konj. Kadar ti ga bo treba, zažvižgaj tudi ti takó.“ Durak vidi, da je ta konj še boljši od prvega in zahvali se očetu.

Starec spusti konja in leže zopet v grob. Kadar noč mine, gre Durak domóv.

Ko pride tretja noč in je bila vrsta, da gre nočevat on sam, niso mu dali več pogače, nego ogorelo skorjo kruha. Durak vzame skorjo, ide k očetu in sede na grob.

Kmalu vidi, da je oče vstal in čuje ga, da vpraša: „Ali si prišel nočevat ti, Durak?“ Durak reče, da je on. Zatorej reče starec: „No, sin ljubi, ker si prišel tudi poslednjo noč nočevat k meni, podarim ti tudi zadnjega konja.“ Zažvižga starec, hrkne z mladeniškim žvižgom, z junaškim vzkrikom:

„Sivček, rujavček
Vešči belec;
Stoj pred mano,
Kakor list med travo!“

Konj priteče, zemlja se strese, iz ušes se mu vije dim, iz nozdervij mu liže plamen. Jedva pribeži, že stoji pred starcem, kakor ukopan. Starec reče: „Glej, sin ljubi, tu ti je tretji konj, zapoveduj

mu, kakor tebi drago. Le svojima bratoma, mojima sinoma ne reci ničesar.“ — Durak obljubi, da jima ne pové ničesar, v tem pa vidi, da je ta konj mnogo lepši od prvih dveh. Na to se oprostí stavec s sinom in mu reče: „Sin ljubi, zdaj me ne bodeš videl več.“ Leže v grob, a Durak sedi vso noč no grobu. Zjutraj gre domóv in ne pové nikomur ničesar.)

Potem začneta deliti brata očetovo imovino; ali delila sta le sebi, Duraku nista dala ničesar. Zato reče on: „Kaj pa bo meni, bratca?“ Ona dva mu odgovorita: „Bodi zadovoljen s tem, da te bo deva redila.“ Takó je ostalo; Durak je živel v miru z bratoma.

Ne daleč od vasi, kjer je živel Durak, bilo je mesto, v katerem je gospodoval kralj. Imel je tri hčere za možitev. Nekega dne pokliče kralj hčere k sebi in jim reče; „Hčere ljube! Dorasle ste že vse, zatorej je čas da govorimo o možitvi.“ — Hčere mu odgovoré, da bodo delale po njegovem povelji. Kralj jim reče, da jim samim prepušča izbirati si ženine. Zatorej reče najmlajša hči: „Milostivi očka! če dajete táko milost in nam dovoljujete izbirati si ženine, zapovejte ograditi sodnje mesto in postavite na tem mestu dvanajst kron. Kdor želi vzeti mene za ženo, ta naj preskoči na konju vseh dvanajst kron. Na to pošlje po raznih kraljestvih oznanilo, k raznim kraljem [in razglasi, kateri dan je priti. Po vsem mestu se je raznesla vest, da se snidó kralji

in silni mogočni junaci ter iz drugih zemelj poslanci. Končno pride vest tudi v vas, v katerej je živel Durak z bratoma.

Kadar pride ostanovičeni dan, začneta se pripravljati brata, da bi šla v mesto gledat, kako bodo kralji in silni, mogočni junaci na konjih preskakávali dvanajst kron. Kadar vidi Durak, da se pripravljata brata na odhod, začne ju prositi s peči, na katerej je sedel; „Bratca, kam li ideta?“ Brata mu odgovorita, da gresta v mesto gledat raznih kraljev in junakov. Durak jima reče: „Vzemita, bratca, i mene s seboj!“ Ali ona zakričita: „Kam bi šla s teboj, Durak: kaj znaš ti? Ali bi te vzela s seboj za strašilo?“ Na to ne reče Durak ničesar, a ona se odpravita v mesto. Kadar odideta, zleze Durak s peči in reče ženama! „Dajta mi košek; od žalosti pojdem v gozd, da naberem gob, ker me brata nista vzela s seboj.“ Ženi mu daste košek in Durak gre v gozd po gobe.

Kadar pride v les, vzame košek z rame in ga obesi na drevo. Potem zažvižga, hrkne z mladeniškim žvižgom, z junaškim vzkrikom:

„Sivček, rujavček,
Vešči belec;
Stoj pred mano,
Kakor list med travo!“

Konj priteče, zemlja se strese, iz ušes se mu vije dim, iz nozdervij mu liže plamen. Jedva priteče, že stoji pred Ivanom Durakom, kakor ukopan.

Durak mu zleze v úho, prileze skozi drugo zopet vén in postane tako krasen mladeneč, da ni povedati, ni se domisliti, ne s peresom popisati. Séde na konja in odjaha naravnost v mesto. Kadar dohiti brata, zavpije že iz daleč na nju, naj se mu ogneta. Brata se mu ogneta hitro, ali on ju začne biti z bičem, ko ju doide. Brata ga prosita s solzami v očeh, naj ju ne bije in pravita, da nista storila nobene krivice, a on le upije nad njima, zakaj se mu nista ognila. Potem jaha dalje.

Kadar pride na sodnje mesto, najde zbranih množico kraljev in silnih junakov. Mesto je bilo ograjeno. Gledalci odpró takemu junaku, kakeršen je bil Durak, takój ogrado. Kadar ga ugledajo kralji in junaki, začudijo se vsi konju in njemu samemu, ker ni imel nikdo takega konja, nikdo ni bil takó krasen kakor Durak. Vsi so ga gledali, vsi želeli poizvedeti, iz katerega carstva je. Ali Durak je gledal takó temno, da se ga nihče ni upal nagovoriti. Pride čas, in začeli so preskakávati dvanajst kron. Nihče jih ni mogel preskočiti več, nego tri. Pride red na Duraka. Ta pojaha nekoliko kratí po sodnjem mestu sèm ter tjà in potem skoči; ali konj njegov ni mogel preskočiti vseh dvanajst kron preskočil jih je samó šest.

Kralji in junaki so se mu čudili. Kadar Durak vidi, da se mu ni posrečilo preskočiti vseh kron, zapusti sodnje mesto; v trenutku je bil vsem izpred

oči ter je jahal domóv. Pride v gozd, skoči s konja, vzame s sebe oklep, razsedla konja, zveže mu jermena in ga izpusti, rekoč: „Dobri konj, idi po čistem polji in po zelenih logih; kadar te bodem klical, pripravljen bodi!“ — Nato obleče svojo obleko, vzame košek z drevesa ter gre iskat gob. Ker je jemal vsako, kakeršna je bila, nabral jih je kmalu poln košek. Odnese ga domóv. Žene ogledate gobe in zapazite, da so same mušnice in škripice, katerih ni varno jesti; razsrditi se in ga psujete: „Zakaj si, Durak, nabral takih gob? Kdo jih bode jedel razven tebe?“ Durak odgovori: „Kaj še vse, gob grem nabirat, a še tega ne pogódim!“

Ne dolgo in brata prideta domóv ter začneta pripovedovati, da sta videla mnogo kraljev in silnih, mogoćnih junakov. Opisujeta njihove konje in pripovedujeta tudi o Duraku (poznala ga nista, tudi takrat ne, ko ju je pretepel). „Prijahal je,“ takó pripovedujeta brata, „tudi junak, prelepe rastí, dragocene obleke; njegov konj je bil takó lep, da se mu je vse čudilo. A pri vsem tem je bil tak ošabnež, da je naju neusmiljeno pretepal, ker se mu nisva izógnila s poti. Durak sedí pri peči in reče: „Nu, brateca, ali vaju nisem dobro naklestil?“ Ali brata zakrićita nad njim. „Kaj blódiš, Durak? Ta junak je bil prekrasen, in pri tem nenavadno moćán; a ti sédi pri peči, ter ne govori ničesar, če kdo sliši, kar govoriš, zapró te, in še nama bode gorjé.“

Kmalu potem se brata odpravljata zopet v mesto. Durak ju prosi: „Kam li gresta, brata?“ Brata mu odgovorita: „V mesto ideva, da pogledava kralje in silne, mogočne junake.“ Durak ju prosi, da bi ga vzela s seboj, ali ona dva ga ne vzameta in odjahata sama.

Po njihovem odhodu zleze Durak s peči, vzame košek in gre po gobe. Kadar pride v les, deñe košek z rame in ga obesi na drevo.

Na to zažvižga, hrkne z mladeniškim žvižgom, z junaškim pokrikom:

„Sivček, rujavček,
Vešči belec;
Stoj pred mano,
Kakor list med travo!“

Konj priteče, zemlja se strese, iz ušes se mu vije dim, iz nozdervij mu liže plamen. Jedva pribeži, že stoji pred njim, kakor ukopan. Zdaj mu Durak zleze v úho in skozi drugo zopet ven in postane takò lep mladeneč, da ni mogoče povedati, ni domisliti se, niti popisati peresom. Sede na konja in odjaha v mesto. Jahajoč dohití brata ter jima zakriči: „S póti!“ Brata se ogneta, ali on pride jedva do njih, začne ju biti z bičem in odjezdi. Kadar prijaha na sodnje mesto, spusté ga v ogrado. Tu se pokloni junakom in stopi v red z družimi. Pride čas in junaki so začeli preskakávati krone, ali niti šest jih ni nobeden preskočil. Pride red na Duraka. Durak jaha na sredo sodnjega mesta,

jaha nekoliko kratih sé m ter tjá, naposled skoči s konjem ter preskoči devet kron. Ker ni preskočil vseh dvanajst, obrne se in zbeži v gozd nazaj. Tam razsedlá konja, sleče oklep, zaveže vse skupaj konju za sedlo ter ga izpustí. Obleče zopet kmečko obleko, obesi košek na ramo in gre iskat gob. Nabere jih, kolikor mu jih je prišlo pod roki in jih nese domóv. Kadar vidite ženi gobe, začnete ga karati: „Tebe bove redile s temi gobami!“ Durak na vse to ne reče besede, zleze na peč in obsedi. Kmalu pride brata iz mesta in začneta pripovedovati, kaj sta videla. Med drugim pripovedujeta: „Prijahal je tudi junak, mladeneč; imel je konja, kakeršnega ni imel nobeden drug. Ali bil je tak osornež, da je naju pretepal na potu, ker mu se nisva izógnila.“ — „Nu ali vaju nisem tepel jaz?“ oglasi se Durak na peči. Brata zakričita nad njim: „Kaj mélješ, Durak? Zvezali te bodo in še nama se ne bodo dobro godilo.“ Durak obmolčí in sedí vez dan na peči.

Tretji dan se odpravljata brata zopet v mesto. Durak ju prosi: „Vzemita me, bratca, s seboj.“ Ali ona dva odgovorita: „Čemu bi jemala tebe, Duraka? Ali bi te gonila s seboj za strašilo, da bi se ljudje smíjali!“ Durak obmolčí, brata odideta. Zdajci Durak zleze s peči vzame košek in gre po gobe. Kadar pride v les, obesi košek na drevo, zažvižga, hrkne z mladeniškim žvižgom, z junaškim pokrikom:

„Sivček, rujavček,
Vešči belec;
Stoj pred mano,
Kakor list med travo!“

Konj priteče, zemlja se strese, iz ušes se mu vije dim, iz nozdervij mu liže plamen. Jedva priletí že stoji pred Durakom, kakor ukopan. Durak mu zleze skozi uho v glavo in skozi drugo uho zopet vèn ter postane takó krasen mladeneč, da se ne more povedati, niti s peresom popisati. Obleče junško opravo, sede na konja in odjaha.

Ni prijahal še do mosta, pa doide brata. Zavpije nad njima, naj se mu ogneta s póti. Kadar pride do njih, začne ju bítí z bičem. Brata ga prosita: „Usmili se naju, milostivi gospod! Zakaj naju biješ, saj ti nisva storila ničesar.“ — Durak njima odgovori: „Zakaj se nista izógnila, kadar sem začel kričati?“ Na to odjaha v mesto. Prijaha na sodnje mesto.

Gledalci mu odpró ogrado, Durak se pokloni kraljem in silnim, mogočnim junakom in se postavi v réd. Kadar ga zagledajo, ne morejo se načuditi njegovemu konju. A ker je bil Durak sam zeló lep želet je vsak vedeti, od kod je domâ. Ali on ni govoril z nobenim, in tudi nobeden ni smel k njemu, da bi ga vprašal.

Kadar pride čas, začeli so junaki preskakávati

krone, ali izmed vseh junakov niti jeden ni mogel preskočiti vseh dvanajst. Pride red na Duraka. Jaha nekoliko krati po sodnjem mestu, naposled jaha proti dvanajsterim kronam, izpodbode konja in preskoči vseh dvanajst ravno pred kraljičino, katera je sedela tam in je gledala, kako skačejo kralji in junaci. Kraljičina ga udari s pečatom na čelo, da se mu naredi na čelu takój zvezda, katera je sijala, kakor solnce.

Durak odjaha hitro domòv.

Kraljeva hči pride z dvanajstimi kronami in oče jej reče: „Ljuba hči! kar si že lela, dosegla si; ali kje poiščeš krasnega ženina? Nihče ne vé, od kod je domá; k temu je morebiti že oženjen, Zato ti svetujem, hči ljuba, izberi si ženina izmed prišlih kraljevičev, kakor ste storile že tvoji sestri.“ Ali mlajša hči mu odgovori: „Gospodar milostivi, očka moj, ker ste nam že dovolili, da si izbiramo ženine po svojej volji, prosim vas, da me ne silite v možitev.“

V tem, ko so takó govorili, prijahal je bil Durak že v gozd. Skoči s konja, sleče bojno opravo vzame sedlo s konja in ga pusti po lesu, a sam obleče kmečko obleko, dene košek na ramo in gre iskat gob. Ker je jemal vsako, kakeršno je dobil, nabral jih je hitro dosti. Čelo si obveže z robcem, da bi se mu ne videla zvezda in odide domòv. Domà oddá gobe ženama. Jedva jih pogledate, za-

čnete ga karati, da je prinesel takó slabih. Durak ne reče besede in zleze na peč.

Kmalu prideta brata iz mesta in začneta hvalliti kraljeviče, katere sta videla v mestu. Pripovedujeta tudi, da je prijahal prekrasen junak na lepem konji, kateremu se je vse čudilo. „Ali junak je velik velik surovež“ pristavita brata, „ker je naju tepel že trikrat na potu. Durak na peči reče: „Ali sem morda jaz vaju tepel?“ Brata zakričita: „Kaj veš ti, Durak?“ Kadar sta brata sedela pri jedi, odveže si Durak čelo in razvetlí vso izbo z zvezdo, ki jo je imel na čelu. Osupela vprašata ga brata: „Kaj počenjaš, neumnež?“ A on odgovori: „Nič!“

V mestu pri kralji je bilo veliko veselje; pripravljali so svatbo za dve hčeri. Po svatbi so odhajali kralji in silni junaki vsak na svoj dom.

Po njihovem odhodu prosi najmlajša kraljeva hči svojega očeta, naj bi poslal po vsem kraljestvu oznanilo, da bi prišli vsi ministri, plemenitniki in njihovi sinovi na kraljevi dvor. Mislila je, da med njimi najde svojega ženina. Kralj, ki je ljubil hčer, razpošlje oznanilo in zberó se ministri plemenitniki in njihovi sinovi; ali kraljičina ne najde med njimi svojega ženina. Zato prosi očeta, naj bi ukazal priti vsem svojim podložnikom, naj bi pripravil hiše zanje in prgotovil óbed. „Saj imate,“ rekla je, „očka moj, take palače, v katerih bodo

podložniki lahko stanovali do ustanovičenega dneva, Kdo vé? morda je meni namenjeni ženin kak podložnik, ki se skriva v priprostej obleki.“

Kralj se je tej prošnji dolgo ustavljal, a naposled je razposlal vendar ukaze na vse strani, naj se zbere ves priprosti narod o določenem dnevu. Kadar pride kraljevi ukaz tudi v úno vas, kjer je živel Durak, začneta se pripravljati tudi njegova brata v mesto. Durak ju prosi, da bi vzela tudi njega s seboj, ali ona ga ne marata. Prosili ste zdaj ženi zanj. Zatorej rečeta brata: „Vzameva te, ali to ti poveva, ako se predrzneš kaj govoriti, zveževa te, da nama nikoli več ne uideš.“ Durak jima obljubi, da bode molčal, in vzela sta ga s seboj. V mesto dospevši, čakali so v pripravljenih palačah določenega dneva. Ta dan se je zbralo neznano veliko ljudi. Pripravljen je bil tudi obed. Sedli so za mize. Med obedom prinese mlajša kraljična vsakemu piti. Kadar pride k mizi, pri katerej je sedel Durak, dala je piti najpred vsem drugim, potlej še le pride do njega in mu prinese kupo k napitku. Ali zdajci ugleda, da ima Ivan zavezano čelo. Zatorej ga vpraša: „Zakaj imaš zavezano čelo?“ Ta odgovori: „Hodil sem po gozdu za gobami, in udaril sem se.“ Ali ona mu ne veruje, in reče: „Odveži čelo, da vidim.“ Durak ni znal, kaj bi storil, ali ona ga primora, da odveže robec, in zdajci se razsvetli vsa kraljeva palača.

Kraljičina mu ukaže, da stopi izza mize, utrne ga z brisačo ter popelje h kralju, rekoč: „Milostivi očka, tu je moj ženin, katarega sem iskala.“ Kralj pogleda Duraka, začudi se in reče: „Kaj ti je, hči moja; ali ne vidiš, da je neumen? Tvoj ženin je bil mlad, prekrasen junak.“ Ali hči je le govorila, da je ta òni, kateri je bil prijahal na sodnje mesto in prosi, naj bi ga jej dal za moža. Kralj ugovarja, ali vse je bilo zamàn; bil je primoran, da jej dá Duraka za moža. Kadar je bila svatba končana, odkaže jima kralj posebne sobe in reče hčeri, da mu njen mož ne sme nikoli pred oči. Zato je živel kraljičina s svojim možem nekaj časa prav na samem. Kmalu potem zvé kralj, da se po njegovih gozdih, po katerih ni smel drug loviti nego kralj sam, potika zlatorog jelen.

Poželí imeti takó čudnega jelena in reče zeta: „Zeta ljuba! storita mi to ljubav, in ujemita mi zlatorogega jelena, kateri se potika po mojih gozdih.“ Zeta ga nočeta žaliti, zatorej ukažeta osedlati najboljša konja, poslovita se od žen in odjahata v gozd.

Najmlajša kraljeva hči pride k možu v sobo, in mu reče: „Kaj sediš domá in ne znaš ničesar! Druga dva očetova zeta sta odjahala iskat jelena zlatorogega, a ti sediš?“ Durak jej odgovori: „Pojdi k očetu kralju, in prosi ga, naj mi dá kacega konja, če tudi ni za drugo rabo, nego za to, da vozi vodo.“

Žena gre k očetu in mu reče: „Milostivi gospodar, očka moj ljubi! podarite mojemu možu kacega konja, morda on ujame jelena, katerega ste zaželeli.“ Kralj mu ukaže dati bolnega konja. Kraljičina gre k možu in mu reče: „Idi, izprosila sem ti konja.“ Durak stopi na hodnik in vidi, da mu hočejo osedlati konja, ali on jim brani, sede nanj brez sedla in odjaha. Kadar prijaha dve vrsti od grada, skoči raz konja prime ga za rep, potegne kožo z njega, vrže mrho mrtvo na tla in reče: „Evo, vrane in srake! tu imate pojedino od kralja.“ Nato zažvižga, hrkne z mladeniškim žvižgom, z junaškim pokrikom:

„Sivček, rujavček,
Vešči belec;
Stoj pred mano,
Kakor list med travo!“

Konj priteče, zemlja se strese, iz ušes mu vije dim, iz nozdervij mu liže plamen. Jedva priteče, že stoji pred njim, kakor okupan. Durak mu zleze v úho in skozi drugo vèn in postane takó lep mladeneč, da ni mogoče povedati, niti popisati s peresom. Nato dene na konja sedlo čerkasko, podprogo buharsko, dvanajst podprog iz same svile šemahanske: svila se ne trga, jeklo se ne lomi, arabsko zlato ne rujavi. Kadar Durak zasede konja, skače ž njim po označenem gozdu, kakor lehkonožna srna. Kmalu naide jelena zlatorožca in ga ujame. Priveže ga za rog in ga žene na cesto. Ondu si razpné šotor, priveže konja in jelena, a on leže, da sí oddahne.

Kraljeviča sta dolgo jahala po polji, ali nikjer nista našla jelena. Kadar prideta po cesti, kjer je stal šator, ugledata privezanega jelena in govorita med seboj. „Glej, bratec, to je šator ónega junaka, kateri je bil prijahal na sodnje mesto. Glej tudi privezanega jelena. Idiva k njemu in prosiva ga, da ga nama prodá bodi si za katero koli plačilo.“ Drugi pritrdi k temu; ideta, k šatoru, odkrijeta se, stopita v šator in poklonivša se Duraku rečeta. „Milostivi gospodar! prišla sva, da bi kupila vašega jelena.“ Durak jima odgovori: „Rad bi ga vama prodal, ali storil sem obljubo, kadar sem šel jelena lovit, da ga ne prodam nikomur.“ Kraljeviča vprašata, káko obljubo je storil. Durak jima pové, da obljuba ni velika, samó palec z noge. Nato jima reče, da je iz daljne dežele domá ter ne bode nihče znal, da nista jelena sama ujela. Kraljeviča ga nista poznala, mislila sta, da je res iz daljnega kraja domá, a želela sta tudi izpolniti kraljevo željo, zatoj skleneta, da mu dasta z noge palec. Sezujeta se in Durak jima odreže palca. Na to se obujeta, vzameta jelena in odjahata domóv. A Durak dene šator vkupe, vtakne palca za sedlo in odjaha na mesto, kjer je bil ugonobil kraljevega konja. Ondu skoči raz konja in mu dá svobodo.

Zbralo se je pa na tem mestu mnogo vran in srak. Durak zgrabi palico, pobije vrane in srake, naveže jih na vrvico in jih vleče s seboj v grad.

Pri kralji je bilo veliko veselje, ker sta bila zeta prignala jelena. Durak pride pod okno in zavpije „Gospodar milostivi! podaril si mi konja, a ni me mogel nositi; zatorej ti prinesem njegovo kožo in divjačine za obed.“

Kralj in hčeri ste se mu smijali, a kraljevičema ni bilo za smeh, odrezana palca jima nista dala pokoja. Durak dene divjačino na tla ter odide v svojo sobo. Pride njegova žena za njim in mu priproveduje, kakó ste se jej sestri smijali, ker je vzela njega za moža. Durak jej reče: „Le naj se smejeti, pride dan, da se jima bodeš smijala ti.“

Skoraj potem zvé kralj, da po njegovih obširnih gozdih hodi zlata svinja ščetinka z dvanajsterimi prasci. Pokliče svoja pametna zeta in jima reče: „Zeta draga! ako me ljubita, pojašita v gozd in ujemita zlato svinjo ščetinko in dvanajst prascev.“

Zeta nesta bila neposlušna; ukažeta osedlati konja in odjahata. A kraljičina pride k Duraku in mu reče: „Kaj sediš domá? Očka je poslal zeta lovit zlato svinjo; jézdi tudi ti, morda jo ujameš sebi na čast.“ Durak odgovori: „Na čem bodem jahal?“ Kraljičina gre k očetu in prosi svojemu možu konja. Kralj jej reče: „Hči ljuba! meni konja ni žal, ali žal mi je tebe, ker se ti bodo smijali.“ Hči reče: „Gospodar milostivi, očka moj ljubi! pustite, naj se mi smejejo, kolikor jim drago.“ Kralj ukaže Duraku dati konja. Durak ga ne pusti

osedlati, nego sede nanj brez sedla in jaha iz kraljevega dvora. Jaha skozi mesto. Kadar prijaha na polje, potegne s konja kožo, vrže mrho tjà in reče: „Evo, srake in vrane! tu imate pojedino od kralja.“ Zdajci zažvižga, hrkne z mladeniškim žvižgom, z junaškim vzkrikom:

„Sivček, rujavček,
Vešči belec;
Stoj pred mano,
Kakor list med travo!“

Konj priteče, zemlja se strese, iz ušes mu vije dim, iz nozdervij mu liže plamen. Jedva priteče, že stoji kakor ukopan. Duraček mu zleze v úho, prileze skozi drugo zopet vèn in postane takó krasen mladeneč, da ni povedati, ne s peresom popisati. Nato séde na konja in odjaha po polji v zapovedani gozd. Kmalu se mu posreči, da ujame zlato svinjo ščetinko z dvanajsterimi prasci. Žene jo seboj.

Ko prijaha na cesto, razpróstre šator, priveže konja in svinjo z dvanajsterimi prasci a Durak leže, da si malo odpočije.

Druga dva zeta nista mogla najti svinje. Vrneta se domóv. Ko prijahata do Durakovega šatora, ugledata svinjo in govorita med seboj: „Glej, bratec, tu je zopet junak, od katerega sva kupila jelena; idiva k njemu in prašajva ga, je li nama prodá svinjo. Skočita raz konj, ideta k šatoru, odkrijeta se stopita noter, priklónita se in začneta prositi

Duraka, naj bi jima prodal svinjo. Durak jima odgovori, da je ne prodaje, a vendar jima jo hoče dati, ako si pustita odrezati oba palca z rok. Siromaka nista znala, kaj bi storila; rada bi bila imela svinjo, ali žal jima je bilo palcev. Durak jima reče, da lahko hodita v rokovicah, in če bi ju vprašal kralj, zakaj nosita rokovice, naj mu odgovorita, da ju bolé roki. Končno mu obljubita palce.

Durak jima odreže palca, dá jima svinjo in prasce, in zeta odjezdita v mesto. Kadar odideta podere Durak šator, dene ga na sedlo in jaha na óni kraj, kjer je bil pustil kraljevega konja. Ondu skoči raz konja in mu da svobodo. Videč na tem kraju mnogo vran in srak, pobije jih precejšno število, naveže na vrstico, vzame kožo in gre domóv. Pri kralji je bilo zbranih mnogo ljudi. Durak zakričí: „Gospodar milostivi! kakega konja si mi dal? Ni me mogel priversti nazaj. Zatorej ti prinesem njegovo kožo in divjačine za obed.“ Nato gre v svojo sobo. Pride za njim žena in mu pripoveduje, kako ste se jej smijali sestri. Durak jej reče: „Le naj se smejeti; pride dan, da se jima bodeš smijala ti.“

Za nekaj časa pokliče kralj zopet svoja zeta pred-se in jima reče: „Za trikrat devetimi deželami v tridesetem kraljestvu, v podsolnčnem gospodarstvu stoji smreka iz samega zlatà. Veje ima sreberne, na njih sedé rajske ptice in pojó pesni carske. Kdor

želi imeti tako smreko, naj odlómi vejo od nje, prinese jo na svoj dom in jo vsadi, drugi dan mu vzraste smreka onakova, kakeršna je ona tam v tridesetem kraljestvu. Prosim vaju, zeta moja ljuba, prinesita mi smreko; pol svojega kraljestva vama dam.“ Zeta bi bila rada dobila pol kraljestva, zatoorej sta slušala kralja, osedlala konja, poslovala se od svojih žená, in odjezdila, Durakova žena pride k možu v sobo in mu pové, da je oče poslal zeta za trikrat deveto deželo v trideseto kraljestvo po srebrno vejico od zlate smreke, in mu tudi pové, kaj jima je obljubil za to.

Durak jej reče: „Pojdi k očetu in izprosi mi konja, bodi si kakeršnega koli.“ Kraljičina gre in reče očetu: „Očka moj ljubi! poklonite mojemu možu, konja!“ Kralj se nasmehne, rekoč: „Hči ljuba! tvoj Durak mi pogubí vso konje.“ Hči mu odgovri: „Oče ljubi! prosim vas samó zdaj še, potem nikoli več.“ Kralj ukaže, naj dajo Duraku konja. Kraljičina se mu zahvali, gre k možu in mu pové, da mu je izprosila konja. Jedva čuje Durak to, gre vèn, ukaže prignati konja, ali ne pusti ga odsedlati, nego brez sedla ga zavsede in odjaše. Kadar prijaha na polje, skoči raz konja, prime ga za rep, potegne kožo z njega ter vrže mrho na tla, rekoč: „Evo, vrane in srake! tu imate pojédino od kralja.“ Potem zažvižgá, hrkne z mladeniškim žvižgom, z junaškim vzkrikom:

„Sivček, rujavček,
Vešči belec;
Stoj pred mano,
Kakor list med travo!“

Konj priteče, zemlja se strese, iz ušes mu vije dim, iz nozdervij mu liže plamen. Jedva priteče, že stoji pred Ivanom Durakom, kakor ukopan. Durak mu zleze v úho, prileze skozi drugozopet vèn in postane takó krasen mladeneč, da ni povedati, ne s peresom popisati. Dene na konja sedlo črkasko, podprogo buharsko, dvanajst podprogiz čiste svile šemahanske: svila se ne trga, jeklo se ne lomi, arabsko zlato ne rujavi. Kadar osedlá konja, zavsede ga in bije po bedrih. Konj skoči kvišku, vzdigne se nad stoječe gozde in pod podeče se oblake ter pušča goré in doline med nogami, a male reke pokriva v svojim repom.

Durak jaše dolgo po cesti ter se približava gospodarstvu, kjer je stala smreka. Tu zagleda smreko čudno in krasno; takój stopi k njej in si odlomi vejico. Poleg smreke sta bila dva studenca iz katerih je tekla živa in mrtva voda. Iz teh studencev si napolni dve steklenici, ki ju je imel pri sebi. Potem gre iz vrta, zavsede konja in jaha domóv. Jaha dolgo-li, kratko-li, blizu-li, daleko-li; hitro se pové pripovedka, a delo se ne izgotóvi tako hitro. Končno prijaha v domače kraljestvo; ali ne jaha premim potem v kraljevo palačo, nego ustavi se, razpnè šator poleg velike ceste, vtakne

smrekovo vejico poleg šatora v tla, a on leze, da si odpočije.

Dva kraljeviča, kraljeva zeta, jezditá daleč na okolo; ker ne najdeta, česar sta iskala, vrneta se domóv. Kadar prijahata po cesti, kjer je stal šator, ugledata smreko v zemljo zasajeno poleg šatora. Ker sta želela smreko imeti, po katero ju je bil poslal kralj, dogovorita se in prijahata k šatoru. Skočita raz konj, odkrijeta se, stopita v šator in se zeló ponižno priklonita junaku. Potem govorita: „Gospodar milostivi! prišla sva k tebi, da nama prodáš prelepo smreko, ki stoji poleg tvojega šatora?“ Durak jima reče, da je ne prodaje. Ker ga pa le prosita in prosita, reče jima Durak, da jima jo prodá, ako si pustita z hrbta odrezati vzak po jeden jermen kože. Kadar kraljevičá to slišita, ustrašita se zeló in ne vesta, kaj bi storila. Nu, ker bi rada kralju ustregla in bi rada imela, da bi govoril ves svet o njúju, kaj sta storila, pristaneta in se slečeta. Durak izreže vsacemu po jeden jermen kože z hrbta in jima dá vejico čudovite smreke.

Kraljeviča vzameta vejico, odjahata v kraljevo palačo ter jo položita kralju v roke. Vesel take drage stvari vzraduje se kralj in napravi veliko pojédino, na katero pozove vse svoje ministre in plemenitnike.

V tem podere Durak šator, spravi ga na sedlo in jaha na óno mesto, kjer je ležal konj, katerega

mu je podaril kralj. Ondu najde mnogo vran in srak, pobije jih veliko število, naveže na vrstico, vzame konjsko kožo in hajdi domóv. Kralj ga ugleda in se mu smeje, a Durak mu reče: „Gospodar milostivi! podaril si mi konja, ali konj me ni mogel prinesiti domóv; tu imaš njegovo kožo in za kosilo sem ti prinesel tudi divjačine.“ To rekši, vrže srake in vrane ob tla ter odide v svojo sobo. Za njim pride kraljičina, njegova žena, in mu pripoveduje, kako so se jój smijali vsi, in še posebno sestri. Durak jej reče: „Potrpi, pride dan, da se jim bodeš smijala ti.“

Za nekaj časa reče Durak svojej ženi: „Jutri se obleci v najdražo obleko!“ Žena ga izprašuje, zakaj bi se takó oblekla, ali on jej ne pové ničesar nego reče: „Obleci se, kakor sem ti dejal.“ — Kadar pride ustanovičeni dan, odide iz grada. Prišedši na polje, zažvižga, hrkne z mladeniškim žvižgom, z junaškim pokrikom:

„Sivček, rujavček,
Vešči belec;
Stoj pred mano,
Kakor list med travo!“

Konj priteče, zemlja se strese, iz ušes se mu vije dim, iz nozdervij mu liže plamen. Jedva priteče, že stoji kakor ukopan. Durak mu zleze v úho, prileze skozi drugo vén in postane takó krasen mladenec, da ni povedati, ne s peresom popisati. Potem sede na konja in jaha v grad. Ob tem času je

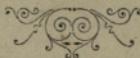
bilo pri kralju veliko veselje, mnogo ministrov in drugih plemenitnikov je bilo zbranih. Kadar Durak prijaha, pride mu kralj z zetoma in ministri naproti, Pelje ga za hrastove mize, na katerih se bile najslajše jedí in medene pijače. Začnó piti, jesti in se veseliti. Kadar so se že vsi dosti naveselili, začeli so se rozgovarjati. Ker je Durak sedel poleg kralja, reče mu: „Gospodar milostljivi! slišal sem, da imate tri hčere in da so omožene vse; dva vaša zeta vidim, a tretjega ne vidim.“ Kralj mu odgovori: „Dragi moj! Moja najmlajša hči se je omožila z Durakom (bedakom), zato ga ne puščam préd-se.“ Durak o sebi ne pové ničesar in reče kralju: „Gospodar milostivi! prijahal sem zato v tvoje kraljestvo, da bi vzel tvojo najmlajšo hči za ženo.“ Kralj se tega zeló razveseli in reče, da bode Duraka pognal iz kraljestva. Zdajci vstane Durak in reče: „Gospodar milostivi! zaradi mene hočeš Duraka, moža svoje najmlajše hčere, zapoditi iz svojega kraljestva? Stoj malo in védi, da sem jaz Durak.“ Kralj ga dolgo gleda ali ne more ga poznati, saj ga tudi ni bilo mogoče, ker je imel na sebi oklep in je bil toli krasen. Ker ga ni mogel poznati nihče, reče Durak kralju: „Poznaj me, gospodar milostivi, da sem jaz tvoj najmlajši zet, Durak.“ Kadar kralj to čuje, razveseli se in ga poljubuje. Pride tudi njegova žena in ga objame. Ker sta druga dva kraljeva zeta imela roki v rokovicah, reče Durak kralju:

„Gospodar milostivi! izvolite povedati, zakaj sedita zeta z rokovicami za mizo.“ Kralj odgovori, da ju bolé roki. A Durak reče, da je on zdravnik dober in spreten; zatorej prosi kralja, naj jima ukaže rokovice sleči. Kralj jima ukaže, ali ona se dolgo branita. Končno vendar slečeta rokovice in glej, manjkalo jima je palcev na obeh rokah. Kralj ju vpraša: „Kje imata palca?“ Kraljeviča nista znala, kaj bi odgovorila. Ivan Durak reče: „Gospodar milostivi! jaz znam, zakaj nimata palcev na rokah.“ Potegne palca iz žepa in reče: „To sta njiju palca, katera sta mi dala za jelena zlatorožča.“ — Nato prosi, naj jima ukaže kralj, da se sezujeta. Kralj to stori in vidijo vsi, da nista imela palcev na nogah. A Ivan Duraček hitro pokaže palce, katerih nista imela, in reče kralju: „Gospodar milostivi! to so njiju palci, katere sta mi dala za zlato svinjo ščetinko.“ — Nato prosi, naj pokažeta hrbet. Kadar to storita, pokaže Ivan Durak, da jima je iz hrbta izrezan jermen, in reče: „Gospodar milostivi! tukaj sta jermena,“ in ju potegne iz žepa.

Kralj se razsrđi nad svojima zetoma, a Ivan potegne iz žepa dve steklenici z živo in mrtvo vodo, položi jima jermena na hrbet in ju pokropí z mrtvo in živo vodo in ni se poznalo več, da sta bila izrezana. Takisto so jima prirastli palci na rokah in nogah s pomočjo mrtve in žive vode.

Kadar sta bila kraljeviča zopet zdrava, padeta

pred Ivana Duračka na koleni, zahvalita se mu in ga prosita odpuščenja, da sta se mu poprej smijala. Ivan jima odpusti, a kralj napravi veliko pojédino, na katero povabi vse svoje ministre in plemenitnike. Bilo je veliko veselje. Odslej je kraljeval Ivan Duraček s svojo ženo v tem velikem kraljestvu, a kralj je odstavil svoja dva zeta in ju poslal v njiju kraljestvo domóv.

Kazalo.

	Str.
Angel varuh	3
Kako je znal soditi Rudolf Habsburški	4
Kralj Matjaž	5
Volk in človek	16
Sv. Krištof	17
Hudobna Vila	21
Vila omoži svojo hčer s kraljičem	22
Libuša	25
Zidanje Prage	28
Neman in Belana	29
Marko Bogatin in Vasilij Bezčastnik	40
Ilija Muromec	48
Ivan Durak	56

Malu lepša slovensčine
bi lahko bila! !